

VYSOKÁ ŠKOLA BÁŇSKÁ – TECHNICKÁ UNIVERZITA OSTRAVA
EKONOMICKÁ FAKULTA

KATEDRA NÁRODOHOSPODÁŘSKÁ

Odliv kvalifikované pracovní síly z ostravského regionu

Analysis of the Outflow of Skilled Workforce from the Ostrava Region

Student: Veronika Dubská
Vedoucí bakalářské práce: prof. Ing. Jaromír Gottvald, CSc.

Ostrava 2017

VŠB - Technická univerzita Ostrava
Ekonomická fakulta
Katedra národohospodářská

Zadání bakalářské práce

Student: **Veronika Dubská**
Studijní program: B6202 Hospodářská politika a správa
Studijní obor: 6202R027 Národní hospodářství
Téma: **Odliv kvalifikované pracovní síly z ostravského regionu**
Analysis of the Outflow of Skilled Workforce from the Ostrava Region
Jazyk vypracování: čeština

Zásady pro vypracování:

1. Úvod
 2. Teoretické přístupy k analýze pohybu pracovní síly na trhu práce
 3. Vývoj trhu práce v ostravském regionu
 4. Analýza mobility pracovních sil v ostravském regionu
 5. Závěr
- Seznam použité literatury
Seznam zkratk
Prohlášení o využití výsledků bakalářské práce
Seznam příloh
Přílohy

Seznam doporučené odborné literatury:

- BROŽOVÁ, Dagmar. *Kapitoly z ekonomie trhů práce*. Praha: Oeconomica, 2012. ISBN 978-80-245-1880-0.
- KACZOR, Pavel. *Trh práce, pracovní migrace a politika zaměstnanosti ČR po roce 2011*. Praha: Oeconomica, 2013. ISBN 978-80-245-1930-2.
- ŠIMEK, Milan. *Ekonomie trhu práce A*. Ostrava: VŠB - TU Ostrava, Ekonomická fakulta, 2007. ISBN 978-80-248-1416-2.
- TVRDÝ, Lubor. *Trh práce a vzdělanost v regionálním kontextu*. Ostrava: VŠB - TU Ostrava, 2007. ISBN 978-80-248-1665-4.

Formální náležitosti a rozsah bakalářské práce stanoví pokyny pro vypracování zveřejněné na webových stránkách fakulty.

Vedoucí bakalářské práce: **prof. Ing. Jaromír Gottvald, CSc.**

Datum zadání: 18.11.2016

Datum odevzdání: 05.05.2017

Ing. Lenka Filipová, Ph.D.
vedoucí katedry

prof. Dr. Ing. Zdeněk Zmeškal
děkan fakulty

Prohlašuji, že jsem celou práci, včetně všech příloh, vypracovala samostatně.

V Ostravě dne 29.4.2017.

.....
Veronika Dubská

Poděkování

Ráda bych poděkovala vedoucímu mé bakalářské práce panu prof. Ing. Jaromírovi Gottvaldovi, CSc. za jeho rady a čas, který mi věnoval při řešení dané problematiky. Také bych ráda poděkovala své rodině za jejich podporu během mého studia.

Obsah

1	Úvod.....	5
2	Teoretické přístupy k analýze pohybu pracovní síly na trhu práce	7
2.1	Trh práce	7
2.1.1	Rovnováha na trhu práce	7
2.2	Pracovní síla.....	8
2.2.1	Nedostatek a přebytek pracovních sil	9
2.3	Segmentace trhu práce	9
2.4	Nezaměstnanost	10
2.4.1	Příčiny nezaměstnanosti	11
2.4.2	Nezaměstnaní.....	11
2.4.3	Typy nezaměstnanosti.....	12
2.5	Migrace a mobilita	13
2.5.1	Druhy migrace	15
2.5.2	Důvody migrace.....	16
2.5.3	Teoretické přístupy k migraci	16
3	Vývoj trhu práce v ostravském regionu	22
3.1	Geografické přiblížení Ostravy.....	22
3.2	Demografická charakteristika Ostravy – města	24
3.2.1	Obyvatelstvo	24
3.2.2	Průměrný věk obyvatel	25
3.2.3	Migrace osob.....	26
3.3	Nezaměstnanost	29
3.3.1	Evidování uchazeči o zaměstnání	29
3.3.2	Volná pracovní místa	32
3.3.3	Podíl nezaměstnaných osob	34

3.4 Zaměstnanost	36
3.4.1 Zaměstnanost z pohledu zaměstnanců a zaměstnavatelů	36
3.4.2 Zaměstnanost vybraných skupin.....	38
4 Analýza mobility pracovních sil v ostravském regionu.....	40
4.1 Přírůstek a úbytek stěhováním	40
4.2 Průměrná mzda	42
4.3 Vysokoškolské zázemí.....	44
4.4 Nezaměstnanost v Moravskoslezském kraji	45
4.4.1 Vývoj v okresech Karviná, Frýdek – Místek a Bruntál	47
4.5 Znečištění.....	48
5 Závěr	50
Seznam použité literatury	53
Seznam zkratk	59
Seznam příloh	60
Prohlášení o využití výsledků bakalářské práce	
Přílohy	

1 Úvod

V posledních letech má po celém světě stále větší význam pojem migrace. Tato problematika se nevyhnula ani České republice. Celá naše republika, vyjma několika krajů, se potýká se stále se zvyšujícím odlivem osob. Někteří lidé se vystěhovávají do zahraničí, kde nacházejí lepší pracovní podmínky, větší uplatnění a ohodnocení. Ne všem ale vyhovuje stěhování do jiných zemí, kde ve většině případů dochází k jazykové bariéře a také k odluce od své rodiny, přátel či komunity. Problémem jsou také odlišné zvyky, tradice či jiná mentalita těchto obyvatel. A tak sice neopouští hranice státu, ale stěhují se na jiné území.

Jelikož se migrace nevyhnula ani Moravskoslezskému kraji, tak se tato bakalářská práce zabývá právě tímto tématem. Klade si za cíl zjistit, jak je na tom trh práce v ostravském regionu a zanalyzovat, co migranty vede k tomu, aby ho opouštěli.

Bakalářská práce je specifikována do pěti kapitol, včetně úvodu a závěru.

Ve druhé kapitole jsou popsány teoretické přístupy k pohybu pracovní síly na trhu práce. Dalo by se říct, že je rozdělena na dvě větší části. První polovina se věnuje trhu práce, odůvodňuje jeho segmentaci, vznik rovnováhy mezi nabídkou a poptávkou, a také popisuje pracovní sílu a nezaměstnanost. Druhá část se potom věnuje samotnému pohybu na trhu práce. Vysvětluje jaký je rozdíl mezi migrací a mobilitou, a jaké jsou její druhy. Také popisuje důvody, které vedou obyvatele k migraci, a hlavně vysvětluje teoretické přístupy, ke kterým doposud ekonomové došli.

Třetí kapitola se zabývá vývojem trhu práce v Ostravě a jejím okolí v období od roku 2000 do 2015, v některých oblastech i 2016. Tyto údaje ovšem jsou předběžné. Kapitola přibližuje Ostravu z geografického hlediska, následně se věnuje její demografické charakteristice, počtu obyvatel a jejich migraci, struktuře zaměstnanosti, počtu volných pracovních míst a také popisuje zaměstnanost.

Nutno podotknout, že hned ze začátku podkapitoly o geografickém přiblížení Ostravy se práce věnuje Ostravě jako krajskému městu. V následujících odstavcích a podkapitolách jsou již využívány data pro okres Ostrava – město. Proto je nutné tyto dva pojmy rozlišit. Okres Ostrava - město tvoří od počátku roku 2007 nejen městské části

Ostravy, nýbrž i okolní obce. A tak se jeho území i počet obyvatel zvýšil. Všechny data před tímto novým administrativním rozdělením jsou přepočítány.

Čtvrtá kapitola se zabývá samotnou analýzou odchodu kvalifikovaných pracovních sil z okresu Ostrava – město a Moravskoslezského kraje. Obsahuje srovnání faktorů, které ovlivňují migranty, jako jsou průměrná mzda, výše nezaměstnanosti a životní prostředí s jinými okresy v kraji nebo ostatními kraji. Mimo jiné přibližuje i systém vysokých škol v okrese, které „vyprodukují“ nejvíce kvalitní pracovní síly.

V závěru jsou pak shrnuty veškeré důležité poznatky z této práce.

2 Teoretické přístupy k analýze pohybu pracovní síly na trhu práce

Tato kapitola je věnována teoretickým přístupům k pohybu pracovní síly na trhu práce. Je vymezena na 5 částí. V první části je popsáno fungování trhu práce, druhá se zabývá pracovní silou, jejím nedostatkem a přebytkem, ve třetí podkapitole je popsán přístup k segmentaci trhu práce a čtvrtá podkapitola se věnuje příčinám vzniku nezaměstnanosti a nezaměstnaným. Závěrečná část se potom zabývá problematikou migrace a mobility.

2.1 Trh práce

Trh práce je místo, kde se setkávají zaměstnanci a zaměstnavatelé. Je tedy místem, kde dochází ke střetu nabídky práce s poptávkou po práci.

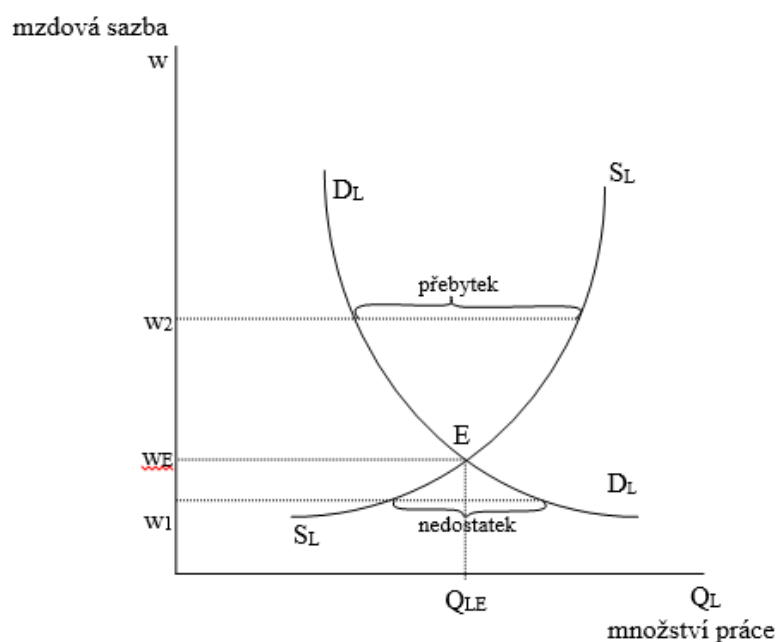
Trh práce je totiž tvořen třemi základními faktory, a to nabídkou práce, poptávkou po práci a cenou práce. Na trhu práce se stejně jako na jiných trzích setkáváme se dvěma stranami subjektů. Nabídku na trhu práce tvoří zaměstnanci nebo uchazeči o zaměstnání, tedy ti, kteří nabízejí pracovní sílu. Naopak poptávku po práci tvoří firmy nakupující pracovní sílu zaměstnanců (Václavíková a kol., 2009).

Prací se rozumí jakákoliv vědomá a účelná lidská činnost, jež může být fyzická nebo duševní činnost člověka, jejímž výsledkem jsou výrobky nebo služby. Je to jeden z výrobních faktorů, který se na jedné straně nakupuje, a na straně druhé prodává. Vzájemná závislost těchto dvou stran determinuje výši cenové hladiny. Stejně jako vlastníci jiných výrobních faktorů, i vlastníci práce za její poskytování firmám, dostávají odměnu, a to ve formě mzdy. (Tvrdý a kol., 2007).

2.1.1 Rovnováha na trhu práce

Jak uvádí Tvrdý a kol. (2007), „*rovnováha na dokonale konkurenčním trhu práce vzniká při rovnovážné mzdě (w_E), která je dána průsečíkem křivky tržní poptávky po práci (D_L) a tržní nabídky práce (S_L)*“. Grafické znázornění rovnováhy na trhu práce lze vidět v následujícím obrázku č. 2.1

Obr. č. 2.1 Rovnováha na trhu práce

Převzato z Šimek (2007)

2.2 Pracovní síla

K tomu, abychom porozuměli problému migrace, které se věnuje následující podkapitola a vůbec celá práce, je zapotřebí nejdříve a odlišit pracovní sílu od celkové populace.

Celková populace země se člení na ekonomicky aktivní a neaktivní obyvatelstvo. Ekonomicky aktivní obyvatelstvo neboli zmiňovanou pracovní sílu tvoří zaměstnané i nezaměstnané osoby. Lidé, kteří vykonávají jakoukoliv placenou práci, ať ve formálním pracovně-právním vztahu k zaměstnavateli nebo zaměstnávají sami sebe, čili podnikají, jsou označováni jako zaměstnaní. Naopak nezaměstnané jsou osoby, které nejsou v pracovním vztahu, nejsou samostatně výdělečně činné ani se nepřipravují na povolání studiem či nějakými kurzy (Václavíková a kol., 2009). Problematikou nezaměstnaných se více zabývá podkapitola Nezaměstnanost, kterou nalezneme níže.

Ostatní lidé v produktivním věku, kteří jsou nezaměstnaní, protože z nějakého důvodu pracovat nemůžou, jsou řazeni do kategorie ekonomicky neaktivních obyvatel. Jedná se zejména o studenty, připravující se v denním studiu na budoucí povolání, dále osoby v domácnosti, lidi pečující o malé děti nebo handicapované příbuzné, zdravotně postižené a také o osoby, které po dlouhodobém úsilí získat zaměstnání již ztratily naději (Jurečka a kol., 2013a).

2.2.1 Nedostatek a přebytek pracovních sil

Pokud je tržní mzda vyšší než mzda rovnovážná (např. na úrovni w_2 v předchozím grafu č. 2.1), nastává na trhu práce přebytek pracovních sil. Je zapříčiněn tím, že zaměstnavatelé zaměstnávají menší počet pracovníků, než jich je na trhu k dispozici. To v konečném důsledku znamená, že všichni uchazeči o práci nemohou najít místo v dané profesi a tím pádem nastává přebytek pracovníků, čili roste nezaměstnanost (Šimek, 2007).

Podle Šimka (2007) tak zaměstnavatelé brzy poznají, že i když budou nabízet nižší mzdu, mohou volná místa zaplnit kvalifikovanými zájemci. Díky tomu, že ušetří, můžou také najmout více pracovníků. Někteří pracovníci nižší mzdu přijmou, jiní z trhu odejdou. Poptávka se vyrovná s nabídkou, když mzda klesne zpět na svou rovnovážnou úroveň.

Naopak v případě, že je tržní mzda nižší než rovnovážná, na trhu práce vznikne nedostatek pracovních sil. Ten bude existovat po tu dobu, než dojde opět k vrácení mzdové sazby (w_1) na rovnovážnou úroveň (E) nebo pokud se nezmění vztah mezi nabídkou práce a poptávkou po práci (Šimek, 2007).

2.3 Segmentace trhu práce

Jak uvádí Jurečka a kol. (2013b), práce, jež nabízí domácnosti i jedinci není nějaká abstraktní, ale určitá konkrétní. Charakteristiky této práce jsou obecně ovlivněny fyzickými a duševními předpoklady jedince pro její výkon. Stejně tak je tomu i u poptávky, firmy se poptávají po konkrétním druhu práce. Její charakteristiky jsou v tomto případě určeny cílem firmy, jejím výrobním programem, zvolenou technologií apod.

Je-li trh práce nehomogenní (tzn., že zde existují bariéry), dochází k jeho segmentaci. Tou se rozumí procesy, v rámci kterých dochází k rozdělení trhu na celou řadu menších trhů, které si jsou navzájem do velké míry nekonkurenční ve smyslu nahrazování jedné práce prací jinou. Jakmile se lidé specializují v určitém povolání či profesi, stávají se součástí daného dílčího trhu práce. Jsou potom vystaveni vlivu nabídky a poptávky po příslušné kvalifikaci, a podle vývoje v tomto segmentu trhu práce se pohybují i jejich mzdy. Při orientaci jen na jeden druh povolání je později

pro pracovníka velmi obtížné a nákladné vstoupit na trh s jiným povoláním (Jurečka a kol., 2013b).

Jurečka a kol. (2013b) dále uvádí, že vedle segmentace profesní existuje rozdělení i v rámci jednotlivých *odvětví*. Může tak existovat relativně oddělený trh práce výrobců aut, letadel, počítačů, knih, hraček atd. Dalším typem segmentace, která se nachází hlavně v zemích s velkou rozlohou, jako je Kanada, Spojené státy americké a Austrálie, je segmentace geografická. V zemích menších než jsou tyto, se setkáváme spíše s rozdělením *regionálním*. Jak vysvětluje Hruška-Tvrđý a kol. (2012), „*Region je územně-prostorový útvar, ve kterém lze definovat základní socioekonomický systém a lze ho v prostoru pomocí jednoho či více znaků přesně vymezit.*“ Je charakterizován jak historickým vývojem společenství, tak i geografickými prvky, jako je úrodnost země či nadmořská výška. Dochází v nich k silným vnitřním ekonomickým, sociálním a kulturním vazbám, a většinou zde existuje jedno, příp. více center a spádových oblastí.

Posledním způsobem segmentace je tzv. Teorie „insider - outsider“, při níž je trh práce rozdělen na interní a externí. Interní trh se nachází uvnitř jednotlivých podniků a není trhem v pravém slova smyslu. Externím trhem práce se rozumí vnější trh mimo podniky, na němž si firmy navzájem konkurují (Tvrđý a kol., 2007).

2.4 Nezaměstnanost

Dle Šimka (2007), je klíčovým problémem na makroekonomické úrovni nezaměstnanost, včetně jejího vztahu k jiným jevům, jako je inflace, hospodářský růst apod. V podstatě se jedná o nerealizovanou nabídku na trhu práce. Ta část ekonomicky aktivního obyvatelstva, která není odpovídajícím způsobem využita (především časově a kvalifikačně) se považuje za nezaměstnanou pracovní sílu

Nezaměstnanost je běžným společenským jevem a určitá její výše má pozitivní vliv na fungující trh práce. Je-li ovšem vysoká a dlouhodobá, stává se složitým problémem s mnoha negativními důsledky. Tyto důsledky mohou být sociální, psychické, ale především ekonomické, jelikož nejsou optimálně využity výrobní faktory, existují zvýšené nároky na státní rozpočet (vyšší vyplácení podpor, absence daňových příjmů) a nezaměstnaní nevytvářejí HDP (Brožová, 2012).

2.4.1 Příčiny nezaměstnanosti

Vzhledem k značné heterogenitě pracovních trhů a také složitosti dané problematiky, existuje mnoho příčin vedoucích k nezaměstnanosti. Palíšková (2014) se na základě své analýzy domnívá, že existují čtyři základní:

- vysoké náklady na pracovní sílu – zaměstnavatel musí vyplácet vysoké mzdy, odvádět zdravotní a sociální pojištění za své zaměstnance, zdanění práce, atd.;
- rozvoj technologií, který vyvolává strukturální posuny v ekonomice a lidskou práci kapitálem. V případě zrychlených odpisů sice dochází ke zlevňování kapitálového vybavení, což vede k posílení exportu a ekonomickému růstu, ale pouze při zaměstnání minim pracovníků. Dochází tedy k zániku pracovních míst, které rozvíjející se sektor služeb a dnes i tzv. kvartérní sektor (věda, výzkum, vzdělávání) nestačí dovytvářet v takovém množství, kolik jich je potřeba.;
- nesoulad mezi poptávkou a nabídkou na trhu práce co do kvalifikací, znalostí, dovedností, jelikož vzdělanostní struktura neodpovídá současným potřebám pracovního trhu;
- imobilita pracovní síly.

Kombinace výše uvedených faktorů je důvodem vysoké nezaměstnanosti. Mimo tyto základní příčiny je nezaměstnanost ovlivňována také: strukturálními změnami, dynamikou ekonomiky a střídáním hospodářských cyklů, demografickými vlivy, mzdovou politikou a nepružností mezd, vývojem inflace, státními zásahy na trhu práce, chováním odborů, atd. (Václavíková a kol., 2009).

2.4.2 Nezaměstnaní

Jak uvádí Šimek (2007), existují různé přístupy jak definovat nezaměstnané. Většinou se skládají z několika podmínek, které musí být splněny současně. V evropských zemích je nejčastěji využívána definice podle doporučení Mezinárodní organizace práce z roku 1982.

Nezaměstnaní jsou všechny osoby, které mají 15 let a více, jež ve sledovaném období najednou splňovaly tyto podmínky:

- nikde nepracovaly, což znamená, že nebyly ani v placeném zaměstnání ani nezaměstnávaly samy sebe;
- hledaly aktivně práci, což znamená, že byly registrované u úřadu práce nebo agentur zprostředkovávajících práci, dále se účastnily pohovorů, navštěvovaly podniky a hledaly práci přímo v nich, inzerovaly svou nabídku, podnikaly kroků k založení vlastní firmy, podávaly žádosti o pracovní povolení nebo hledaly zaměstnání jiným způsobem;
- byly okamžitě nebo nejpozději do 14 dnů) připraveny k nástupu do práce (Šimek, 2007).

2.4.3 Typy nezaměstnanosti

Podle důvodů, jež vedou ke vzniku nezaměstnanosti, a také dle projevů v ekonomice, rozlišujeme následující základní typy nezaměstnanosti. Jako "normální" (1-2%) je někdy označována *frikční* nezaměstnanost. Jurečka a kol. (2013a) udávají, že vzniká působením životního cyklu obyvatelstva, jelikož je spjata s hledáním prvního zaměstnání absolventů, s následováním životního partnera do jeho místa bydliště, s přesunem osob mezi regiony apod. Vzniká také tehdy, když se zaměstnaná osoba dobrovolně vzdá svého pracovního místa, protože si hledá jiné. Nezáleží při tom na tom, jestli se ho vzdala v důsledku toho, že hledá pracovní místo s lepšími podmínkami (např.: s vyšší mzdou) nebo chce změnou touto změnou předejít očekávanému propouštění (Šimek, 2007).

Dalším typem je *strukturální* nezaměstnanost, která vzniká, když dochází k nesouladu kvalifikační struktury nabídky práce s poptávanou prací. Jinak řečeno, když je nabídka určitého druhu práce vyšší než poptávka po této kvalifikaci, a když nejsou osoby dostatečně mobilní na to, aby si našly zaměstnání na jiných trzích práce (v jiných odvětvích, profesích, na pracovních místech s jinými kvalifikačními požadavky) (Šimek, 2007).

Pod *cyklickou nebo-li konjunkturální* nezaměstnaností se rozumí nezaměstnanost, která je vyvolaná a později odstraněna cyklickými změnami v hospodářství. Vzniká ve fázi recese, kdy je ekonomika poznamenána poklesem poptávky po zboží a službách, a zároveň když produktivita práce nestačí na počet zaměstnaných, kteří jsou ochotni pracovat. Dostává se tedy pod úroveň potenciálního produktu. Jelikož v recesi většině

fírem nebývá nic jiného než propouštět, musí nezaměstnaní počkat, až recese přejde do oživení (Holman, 2007).

Nezaměstnanost, která nevzniká dobrovolnými rozhodnutími nezaměstnaných, ale je zapříčiněna zásahy do podmínek svobodného trhu, je označována jako *institucionální*. Jelikož se jedná o zásahy, jejichž důvodem je zvýšení mzdových sazeb nad rovnovážnou úroveň, jsou obvykle výsledkem tzv. „zákonodárství ve prospěch pracujících“ (Jurečka a kol., 2013a).

Posledním typem je nezaměstnanost *sezónní*, jež se projevuje pravidelnými výkyvy na straně nabídky či poptávky v průběhu roku. Vyskytuje se u odvětví, která jsou silně ovlivněna ročním obdobím (klimatickými podmínkami, počasím), proto se jedná hlavně o zemědělství, stavebnictví a turismus. Zvlášť důležitý je tento typ nezaměstnaných v zemích, jejichž ekonomika je do značné míry závislá na tzv. turistickém průmyslu, jako je třeba Itálie či Řecko (Jurečka a kol., 2013).

Kromě registrované nezaměstnanosti, tedy té, do níž spadají nezaměstnaní lidé, jež jsou registrovaní na úřadu práce, se může vyskytovat ještě nezaměstnanost skrytá, která se z různých důvodů vyhýbá statistickým šetřením. Například v podobě prodlužování vzdělávání, předčasných odchodů do důchodu apod. (Kliková a Kotlán, 2012).

2.5 Migrace a mobilita

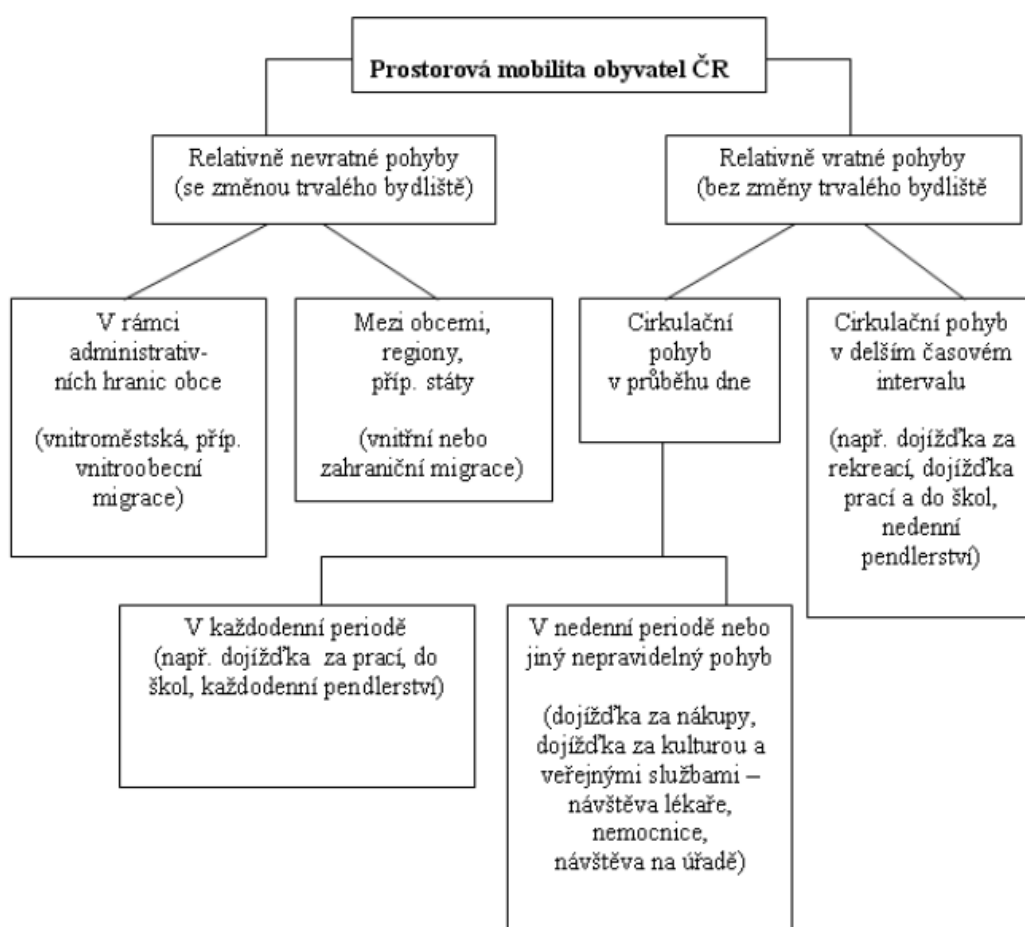
V souvislosti se studiem pohybů obyvatel, se po celém světě využívají dva výrazy – pojem mobilita a migrace. Geografická mobilita pracovní síly bývá definována jako pohyb pracovníků v rámci určitého prostoru či jako ochota hledat uplatnění svých dovedností a znalostí tam, kde jsou žádány. Zjednodušeně je to množství lidí, kteří se každodenně přemísťují. Pokud současně s prostorovou mobilitou pracovní síly dochází i ke změně bydliště, hovoříme o migraci (Šilhánková, 2007).

Henig (2007) uvádí, že pojem migrace pochází z latinského výrazu *migratio*, což je odvozeno od pojmu *migrare*, jež v překladu znamená stěhovat se, vystěhovat se. Šilhánková (2007) ve své knize dodává, že migrace znamená pohyb, přemísťování, stěhování lidí z jednoho místa na druhé, při kterém dochází k delšímu pobytu. Pokud nastává mezi regiony v jedné zemi, můžeme ji nazývat interregionální neboli vnitrostátní.

Pokud probíhá mezi státy, jedná se o mezistátní migraci. Dále také existuje migrace interkontinentální, která, jak její název napovídá, se odehrává mezi jednotlivými kontinenty.

Český statistický úřad při svém sledování migraci rozděluje podle kritérií, jako je druh stěhování, počet, pohlaví i věk migrantů, jejich jazykové a vzdělanostní vybavení, národnostní třídění, příčiny stěhování a také směry pohybu z výchozí do cílové země.

Obr. č. 2.2 Typy prostorové mobility obyvatel ČR

Převzato z Šilhánková (2007)

Obr. č. 2.2 znázorňuje typy prostorové mobility obyvatel. V jeho levé části můžeme vidět dva základní druhy migrace, tedy přesun se změnou trvalého bydliště, a naopak pravá strana zahrnuje mobilitu. U mobility se můžeme setkat s pohybem do cílové oblasti a naopak ze zdrojové oblasti, a taktéž se sezónní migrací. Všechny tyto typy jsou řazeny do kyvadlové migrace, jejíž součástí je i pracovní migrace, jako permanentně se opakující pohyb mezi bydlištěm a pracovištěm (Šilhánková, 2007).

Jak zdůrazňuje Gottvald (2005), již na začátku 90. let došlo k výrazným změnám v celkové zaměstnanosti, i v její struktuře. V rámci probíhající privatizace byly velké monopolní podniky rozděleny do mnoha menších a středních podniků, což vyústilo ve změnu průmyslu pro mnoho zaměstnanců, ale bez toho, aby byl změněn druh či místo výkonu práce. Tato skutečnost zapříčinila přirozený odchod části pracovní síly z trhu práce (zaměstnaných důchodců), a také první vlnu odlivu pracovníků do jiných částí republiky, popřípadě do zahraničí.

2.5.1 Druhy migrace

Existují tři typy migrace, které lze definovat dle délky pobytu migrantů v cílové zemi. Těmi jsou krátkodobá neboli dočasná migrace, dlouhodobá migrace a permanentní migrace (Henig, 2007).

Jak uvádí Kaczor (2011), samotní migranti se člení na čtyři skupiny, na dlouhodobé a krátkodobé emigranty a potom na dlouhodobé a krátkodobé imigranty (přistěhovalé). Člověk, který opouští své obvyklé domácí prostředí, jelikož chce dobrovolně změnit nějakou oblast svého života (např.: chce dosáhnout lepší práce, studovat na kvalitnější vysoké škole), se pak stane dobrovolným emigrantem (vystěhovalým). Ve hře je zde tedy prvek vůle – lidé mají na vybranou. Oproti tomu osoba, u které dochází k násilnému vystěhování a je tedy nucena místo svého působiště opustit bez možnosti volby, se stává nedobrovolným migrantem (etnická nesnášenlivost, diktátorský režim).

Z hlediska dodržování zákonů dané země a přechodu přes hranice dochází k dělení na legální a nelegální migranty. Legální imigranti mají povolení ke vstupu do dané země a smějí zde žít. Nelegální imigranti toto povolení buď nemají anebo ho měli, ale jen na určitou dobu, která již vypršela. Mezi tento typ přistěhovalých se zařazují i lidé, jež začnou pracovat v dané zemi, přestože to nemají dovoleno (Bansak, Simpson, Zavodny, 2015).

V souvislosti s migrací je používáno i slovo reemigrace, která označuje pohyb emigrantů zpět do místa jejich předešlého bydliště. Zahrnuje tedy emigraci a poté zpětnou imigraci do své vlasti (Geršlová a Sekanina, 2002).

2.5.2 Důvody migrace

Existují tři základní důvody migrace. Mnoho obyvatel chudých regionů či zemí, jejichž sousedé jsou země bohaté, opouští své bydliště s vidinou zbohatnutí a dosažení lepší životní úrovně či vzdělání. Jedná se zde tedy o důvod ekonomický, přičemž přistěhovalců, kteří se stěhují právě kvůli tomuto důvodu, je nejvíce. Mladí lidé se dostávají do ekonomicky vyspělejších oblastí nejen z důvodu získání větší kvalifikace a pracovního místa, které je lépe ohodnocené, ale i ze studijních důvodů. Oblast místa, kde studují, se po absolvování může stát prostorem jejich budoucího bydliště. Další příčina se objevuje v zemích, kde probíhá již nějakou dobu ozbrojený konflikt, a proto se část místních obyvatel rozhodne pro opuštění svých domovů z důvodu politického. A v neposlední řadě je tady příčina náboženská, kdy odchází menšina s jiným názorem do zemí s nábožensky tolerantnějším přístupem (Šimek, 2007).

Šimek (2007) dále podotýká, že v současné době také narůstá podíl osob, které ze svého domova odešly z přírodních neboli environmentálních důvodů, či z demografických příčin. Migrace může být rovněž kvůli tradici, zvykům, odlišné kultuře nebo válce.

2.5.3 Teoretické přístupy k migraci

Kaczor (2011), ve své knize uvádí, že migrace je jedním ze základních mechanismů umožňujících efektivnější fungování trhu práce a potažmo i ekonomiky jako celku. A proto se tímto tématem zabývala a také zabývá celá řada ekonomických odborníků. Obecně totiž existuje mnoho migračních teorií. Většina těch současných vychází z původní hypotézy formulované v roce 1932 J.R.Hicksem, která konstatuje, že hlavním důvodem migrace jsou rozdílné čisté ekonomické výhody, a to převážně ve mzdách. Hlavními příčinami, které vedou lidi ke stěhování, jsou tedy dle této teorie rozdíly ve mzdách v hostitelské a domovské zemi nebo regionu, jež jsou očištěné o náklady na migraci. Teprve později začínají autoři spojovat migraci také s jinými faktory, čímž vznikly nové teorie, kterým se věnují níže uvedené odstavce.

Neoklasická teorie

Jak podotýká Kaczor (2011), mezi nejstarší teorie pracovní migrace patří neoklasická teorie, jejímž základním předpokladem je snaha jedince maximalizovat svůj užitek

vzhledem k rozpočtovému omezení. Země, jejichž ekonomická výkonnost je vysoká, a zároveň mají problém s relativním nedostatkem pracovních sil, dosahují v průměru vyšších výdělků než země s nízkou ekonomickou výkonností a nadbytkem pracovních sil. Jinými slovy, u migrace lze podotknout, že je důsledkem nerovného územního rozdělení práce, jelikož v některých regionech je práce vzhledem ke kapitálu nedostatečná. Úroveň mezd je díky tomu vysoká a v jiných regionech je tomu naopak, kapitálu je málo a práce hodně (Baršová, Barša, 2005). Tento rozdíl v příjmech vede pracovníky k tomu, aby emigrovali ze země s nadbytkem práce a s nízkými mzdami tam, kde je nedostatek práce, a kde jejich odměna bude vyšší (Rabušic, Burjanek, 2003). Jakmile dojde k tomuto vyrovnaní výrobních faktorů, migrace skončí.

Jako autory této teorie jsou označováni Smith a Ravenstein, kteří tvrdí, že důvodem migrace jsou geografické rozdíly mezi nabídkou a poptávkou po práci. Neoklasická teorie byla později rozšířena mnoha autory o další příčiny. Nejznámějším rozšířením je model Harrise a Todara z roku 1970, jenž nezahrnoval jen rozdíly ve mzdách, ale také v nezaměstnanosti (Kaczor, 2011).

Nová ekonomie pracovní migrace

Stejně tak jako předchozí, i nová ekonomická teorie předpokládá, že lidé emigrují, pokud jsou jejich migrační příjmy vyšší než náklady. Rozdíl je zde ovšem v tom, že rozhodnutí o migraci není pouze na jedinci, ale na větší skupině lidí, jíž je obvykle rodina či domácnost, a někdy dokonce i celá komunita. Díky tomuto bývá tento přístup označován také za rodinnou teorii. V zemích, kde domácnosti nemají možnost minimalizovat svá rizika prostřednictvím např. pojištění majetku, pojištění příjmu v případě nemoci nebo stáří a kde nefunguje systém bankovních půjček, jsou pak určití členové vysláni do jiných zemí s vyššími příjmy a své výdělků pak zasílají ostatním členům rodiny ve své rodné zemi (Rabušic, Burjanek, 2003). Domácnosti porovnávají přínosy migrace všech jejích členů. Rodina proto bude migrovat pouze v tom případě, kdy rozdíl mezi budoucími přínosy plynoucími z migrace a budoucími náklady na migraci všech členů bude kladný (Kaczor, 2011).

Baršová a Barša (2005) upozorňují, že jako u každé teorie, i zde existují určité mezery. Jednak nevysvětluje migraci celých rodin, ale také věnuje pozornost jenom nabídkové straně migrace, aniž by rozjímala nad poptávku po ní v přijímajících zemích.

Teorie lidského kapitálu

Tato teorie pojednává o tom, že potenciální migrant považuje migraci za investici, díky které narůstá produktivita lidských zdrojů. Tato investice má své přínosy, jako jsou vyšší příjmy, lepší pracovní podmínky nebo zdokonalení se v cizím jazyce, ale také má své náklady. Těmi se myslí náklady psychické, jelikož může být pro někoho složitější přizpůsobit se zvykům a kultuře v nové zemi, problémem může být i dlouhodobé odloučení od rodiny či stesk po domově. Hlavně ale převládají náklady finanční, které se musí vynaložit na uskutečnění přestěhování, jako jsou náklady na přesun do jiné země, na bydlení a také pak tzv. nepřímé náklady v podobě příjmu, kterého by osoba dosáhla, kdyby pracovala a nerozhodla se migrovat jinam (Kaczor, 2011).

Rozhodnutí o migraci zde závisí na porovnání současné diskontované hodnoty přínosů z lidského kapitálu, kterou by migrant získal v cílové zemi s hodnotou, jež dosáhne ve své domovské zemi. Racionálně jednající jedinec tak bude migrovat, pokud dosáhne kladné hodnoty v případě, že od veškerých očekávaných přínosů z migrace odečte očekávané náklady na migraci. Porovnávání nákladů a přínosů vždy velmi závisí na individuálních charakteristikách migrantů. Hlavní roli hraje jejich věk, protože celkový zisk starších migrantů je nižší, dále také jejich nejvyšší dosažené vzdělání, kdy nejvíce migrují zvláště vysokoškolsky vzdělaní lidé, jelikož u nich ustupují psychické náklady, a v neposlední řadě je důležitá i blízkost a podobnost domovské a cílové země (Kaczor, 2011).

PUSH – PULL teorie

Faktory, které ovlivňují člověka k emigraci, tedy ty, jež ho vytlačují ze země, ty kvůli kterým je nucen opustit svou zemi za účelem pobytu v jiné, se nazývají push faktory. Naopak ty, které ho přesvědčují opustit svou zemi a přestěhovat se do jiné, tedy k imigraci, jsou pull faktory (přitahují ho a díky nim je ta druhá země atraktivnější pro život). V současné době se vliv těchto faktorů stále více zvyšuje, jelikož je nabízeno zdravé životní prostředí, lepší pracovní podmínky, kvalitní život a také vyšší mzdy, kterých se lidem v méně vyspělých oblastech zemí nenabízí (Brožová, 2012).

Ale jak podotýkají Baršová a Barša (2005), ne vždy je pull faktor v podobě vyšších mezd nejdůležitější. V mnoha případech lidé svolí s tím, že budou nabízet svou pracovní sílu za méně peněz, jen aby se dostali do země, jež je pro ně lákavější. A jelikož jsou ochotni pracovat za méně peněz než tamní pracovníci, jsou hojně vyhledáváni zaměstnavateli.

Podle německo-britského geografa Ernsta George Ravensteina, jež se pokusil jako první zformulovat zákony, které ovlivňují lidskou migraci, jsou faktory přitahování důležitější než faktory vypuzování. Člověk se tedy k migraci odhodlá hlavně kvůli tomu, aby si materiálně a ekonomicky polepšil, ne aby unikl nouzi či problémům ve své zemi (Rabušic, Burjanek, 2003).

Drbohlav, Uherek (2007) podotýkají, že je nutno u těchto faktorů rozlišovat také jejich intenzitu. Push faktory jsou totiž velice silné v situacích, kdy dochází k živelným pohromám, jako jsou hladomory, extrémní sucha, požáry, zemětřesení či záplavy.

Teorie dvojího trhu

Tato teorie, jež se také nazývá teorie duálního trhu, byla vytvořena M. J. Piorem v roce 1980. Rozvojové ekonomiky jsou při ní charakterizovány takzvaně rozdvojeným pracovním trhem. Ten se člení na primární trh, kde se nachází lepší a výhodnější pracovní příležitosti s vyšší prestiží a mzdou, dále je zde menší pravděpodobnost ztráty zaměstnání, relativně dobrá možnost profesionálního růstu, lepší pracovní podmínky a pro pracovníky je snadnější zvýšit si kvalifikaci a tím dále posílit stabilitu svého zaměstnání. Druhou část tvoří sekundární trh práce, který obsahuje naopak pracovní místa s nižší prestiží a mzdovou úrovní, lidé mají malé možnosti zvýšení kvalifikace a stávají se častěji nezaměstnanými, a to i přes to, že je zde díky vyšší fluktuaci pracovníků snazší získat práci než na primárním trhu (Šimek, 2007).

Jak uvádí Tvrdý a kol. (2007), to, že je trh práce rozdělen na dvě samostatné části, znamená určité bariéry pro pohyb pracovníků. Pro většinu osob působících na sekundárním trhu, totiž není skoro vůbec možné přejít na primární. Je to zapříčiněno hlavně nízkým vzděláním, životní úrovní nebo společenským postavením. A tak se na sekundárním trhu koncentrují zejména: ženy s dětmi, hodně mladí nebo naopak staří lidé, osoby tělesně postižené anebo příslušníci etnických minorit.

Institucionální teorie

Dle Heniga (2007) tato teorie nevysvětluje příčiny migrace, ale zabývá se procesy, které s ní souvisejí. Jedním z dopadů mezinárodní migrace je totiž vznik nových institucí, jež mohou být jakéhokoliv typu, ať vládní, nevládní, soukromé, dobrovolnické, humanitární či neziskové. Migrace se tedy sama o sobě stává trhem, na kterém mohou prosperovat jiné instituce. Čím více tyto organizace pohyb podporují, tím se mezinárodní tok migrantů stává méně závislým na migračních faktorech. Jak podotýká Šimek (2007), pro vládu tady ovšem nastává komplikace při kontrole migračních toků, jelikož samotný proces institucionalizace se těžko reguluje.

Teorie světového systému

Jak udává Drbohlav a Uherek (2007), tato teorie předpokládá jeden ekonomický systém, který zahrnuje celý svět. Proto je někdy také označována jako teorie globálních sítí. Je výsledkem pronikání kapitalistických ekonomických vztahů z tzv. jádrových zemí do periferních nekapitalistických oblastí. Velké společnosti z kapitalistických zemí tak za účelem vyšších zisků a bohatství, hledají půdu, suroviny, pracovní sílu a nové odbytiště svých výrobků v chudých zemích. Z těchto důvodů se při této migraci jedná o vykořisťování (Rabušic, Burjanek, 2003).

Pronikání kapitálu a moderních technologií do farmářství v periferních oblastech rozvrací jejich agrární ekonomiky, jelikož se mění struktura pěstovaných plodin, kdy jsou základní plodiny (obiloviny, rýže) nahrazovány plodinami hospodářskými. Firmy potom při sklizni využívají průmyslových metod, zakládají montážní dílny a najímají za nízkou odměnu z původních farmářů dělníky, díky čemuž produkují zboží, které je levnější než to vyprodukované domácími podniky (Rabušic, Burjanek, 2003). Pomocí těchto mechanismů vzniká vykořeněná mobilní pracovní síla, jež je připravena emigrovat. Cílovou oblastí se v tomto případě stávají bývalé kolonie, kvůli podobnému jazyku či zvykům anebo tzv. jádrová země (Palát, 2013).

Teorie sítí

Jak uvádí Kaczor (2011), tento přístup vysvětluje podmínky, které udržují migraci mezi jednotlivými regiony. Mimo jiné říká, že první migranti v cílovém regionu, nemají dostatečné informace o tom, jak to zde funguje, v jakém stavu se nachází trh práce, a hlavně zde nikoho neznají. Zdůrazňuje, jak je důležitý význam mezilidských vztahů, kdy migrační sítě vznikají díky osobním vztahům migrantů s lidmi, jež zůstali v jeho rodné zemi. Vytváří se tedy na základě příbuzenských, přátelských, národnostních a jiných sociálních vazeb. Tyto vazby jsou podstatné v procesu rozhodování jestli migrovat nebo ne. Sociální sítě jsou využívány k minimalizaci rizik a potíží, a jak se postupně síť rozrůstá, migrace se stává snazší (Henig, 2007).

3 Vývoj trhu práce v ostravském regionu

Tato kapitola je věnována vývoji trhu práce v Ostravě a jejím nejbližším okolí v období od roku 2000, do roku 2015. Některé údaje jsou i za následující rok 2016, jejich vyčíslení je ovšem předběžné. Kapitola je rozdělena na čtyři části. První z nich vyobrazuje Ostravu z geografického hlediska, následující se věnuje demografické charakteristice a migraci obyvatelstva. Třetí část se zabývá nezaměstnaností, přibližuje vývoj uchazečů o zaměstnání a strukturu volných pracovních míst dle vzdělání. Poslední část ukazuje, jak vypadala a vypadá ostravská zaměstnanost.

3.1 Geografické přiblížení Ostravy

Moravskoslezský kraj, jenž se nachází v severovýchodní části České republiky, se se svou rozlohou 5 430 km² a počtem obyvatel 1,210 mil. (31. 12. 2016) řadí k největším krajům tohoto státu. Na jihozápadě sousedí s Olomouckým a Zlínským krajem, na severovýchodě pak probíhá hranice se dvěma státy - Polskem a Slovenskem (Tvrdý, 2007). Jak můžeme vidět na následujícím obrázku č. 3.1, kraj se skládá z 6 okresů, kde rozlohou je největší Bruntál, naopak nejmenší část, avšak jednu z nejlidnatějších zaujímá Ostrava – město.

Obr. č. 3.1 Moravskoslezský kraj a jeho okresy

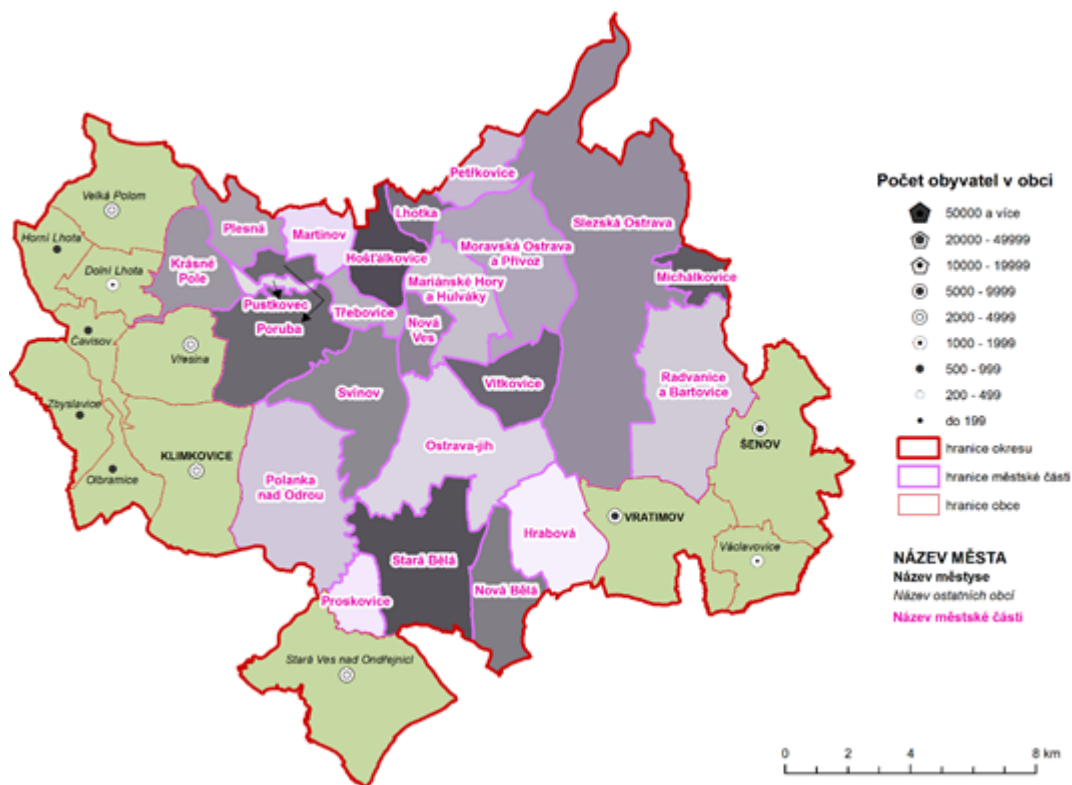

Zdroj: ČSÚ (2015)

Krajským městem Moravskoslezského kraje je Ostrava, která je rozlohou 214 km², i počtem obyvatel 290 309 (k 1. 1. 2017), třetím největším městem republiky. Díky tomu, že se nachází 10 kilometrů jižně od státní hranice s Polskem a 50 kilometrů západně od hranice se Slovenskem, má výhodnou strategickou polohu. Od hlavního města Prahy je vzdálena 360 km, 170 km od Brna, 90 km od polských Katovic a 310 km od Vídně. Městem protékají řeky Odra, Ostravice, Opava a Lučina (Jenerálová, 2011).

Ostrava – město je od počátku roku 2007 tvořeno statutárním městem, které spravuje 23 městských obvodů a dalšími 12 obcemi, z nichž Klimkovice, Šenov a Vratimov mají statut města. Rozloha Ostravy – města, obohacena o tyto obce pak činí 332 km² a počet obyvatel k 31. 12. 2016 323 464 (ČSÚ, 2017). Toto administrativní členění je patrné na obr. 3.2. Jak lze vidět, z přilehlých obcí jsou rozlohou největší Stará Ves nad Ondřejnicí a Šenov, ve kterém společně s Vratimovem také žije nejvíce lidí. Rozlohou je sice Ostrava - město nejmenším okresem kraje, zato nejlidnatějším. Po celém jejím obvodu je obklopena dalšími okresy kraje, na západě Karvinou, jihozápadě okresem Frýdek-Místek, na jihovýchodě Novým Jičínem a na severovýchodě Opavou.

Obr. č. 3.2 Administrativní rozdělení okresu Ostrava – město

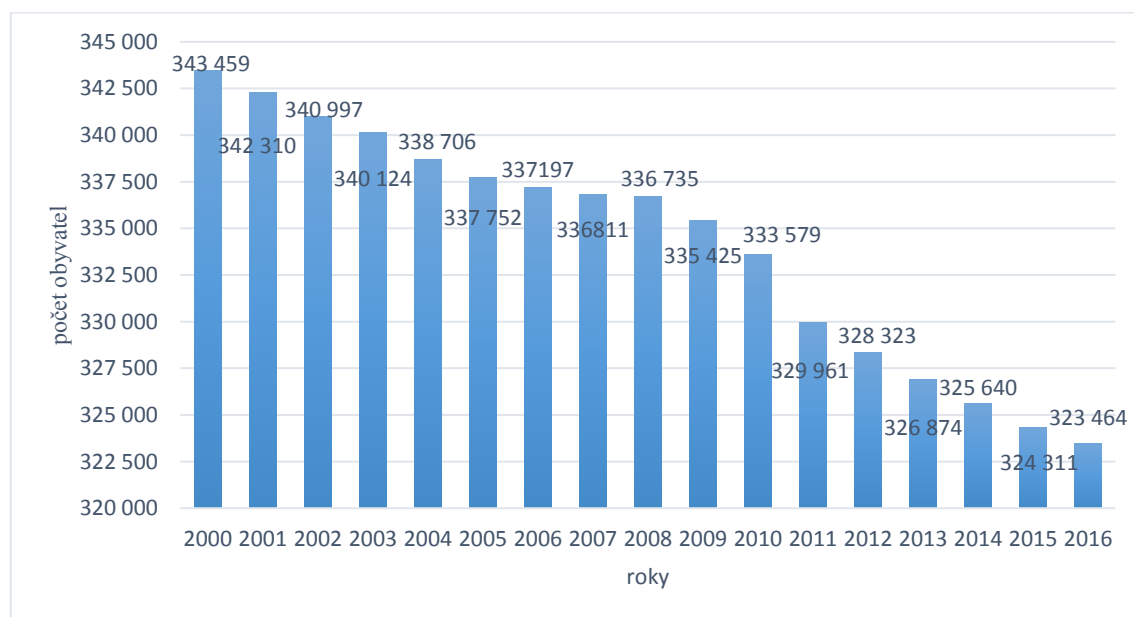
Zdroj: ČSÚ (2016)

3.2 Demografická charakteristika Ostravy – města

3.2.1 Obyvatelstvo

Jak již bylo zmíněno, z demografického hlediska zde žije nejvíce obyvatel. V závěru roku 2016 to bylo 323 464 osob, což je necelá čtvrtina obyvatel celého kraje. Hustota zalidnění v roce 2015 činila 978 obyv./km² (Regionální informační servis, 2016). Jak je ovšem patrné na obr. č. 3.3, křivka počtu obyvatel každým rokem klesá a okres přichází v průměru o tisíc obyvatel ročně. Jedinou výjimkou, kdy byl pokles „pouze“ 76 osob byl rok 2008, kdy byla vyšší porodnost než v ostatních letech, oproti tomu největší úbytek 3 618 obyvatel, byl zaznamenán v roce 2011. Což je jen tak pro zajímavost, větší polovina obyvatel okresu Vratimov.

Obr. č. 3.3 Počet obyvatel Ostravy – města v letech 2000 - 2015

Zdroj: ČSÚ (2010), ČSÚ (2016a), vlastní zpracování

Jednou z příčin tohoto značného poklesu, který trvá až dodnes, je snížení porodnosti. V roce 2010 se narodilo 3 612 dětí, kdežto v roce 2011 a v následujících letech hodnota nepřekročila hranici 3 300. Na celkový vývoj počtu obyvatel kraje působilo rovněž negativně, že ve všech sledovaných letech, kromě roku 2008, umíralo více lidí, než kolik se jich narodilo. Např. v roce 2011 zemřelo v Ostravě - městě 3 787 osob, ale narodilo se jich jen 3 299, a v roce 2015 potom došlo k úmrtí 3 790 osob,

což je o 506 lidí více, než kolik se jich narodilo (ČSÚ, 2010; ČSÚ, 2016a). Za uplynulých 16 let tak okres Ostrava – město celkem přišel o necelých 20 tisíc obyvatel.

V případě rozdělení obyvatel dle pohlaví převyšuje ženská populace. Jak lze vidět v následující tabulce č. 3.1, u žen hodnoty po celou sledovanou dobu klesají. U mužů taktéž, ovšem v roce 2008 došlo k mírnému nárůstu, což poukazuje na skutečnost, že se narodilo více chlapců než v uplynulých letech (ČSÚ, 2010; ČSÚ 2016a). Následující rok se ovšem dostal dokonce pod úroveň roku 2007 a hodnoty nadále klesají.

Tab. č. 3.1 Počet obyvatel Ostravy – města dle pohlaví v letech 2000 – 2015

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
muži	166 447	165 448	164 678	164 293	163 381	163 020	162 954	162 875
ženy	177 012	176 862	176 319	175 831	175 325	174 732	174 243	173 936
	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
muži	163 180	162 617	161 553	159 947	159 236	158 373	157 827	157 239
ženy	173 555	172 808	172 026	170 014	169 087	168 501	167 813	167 072

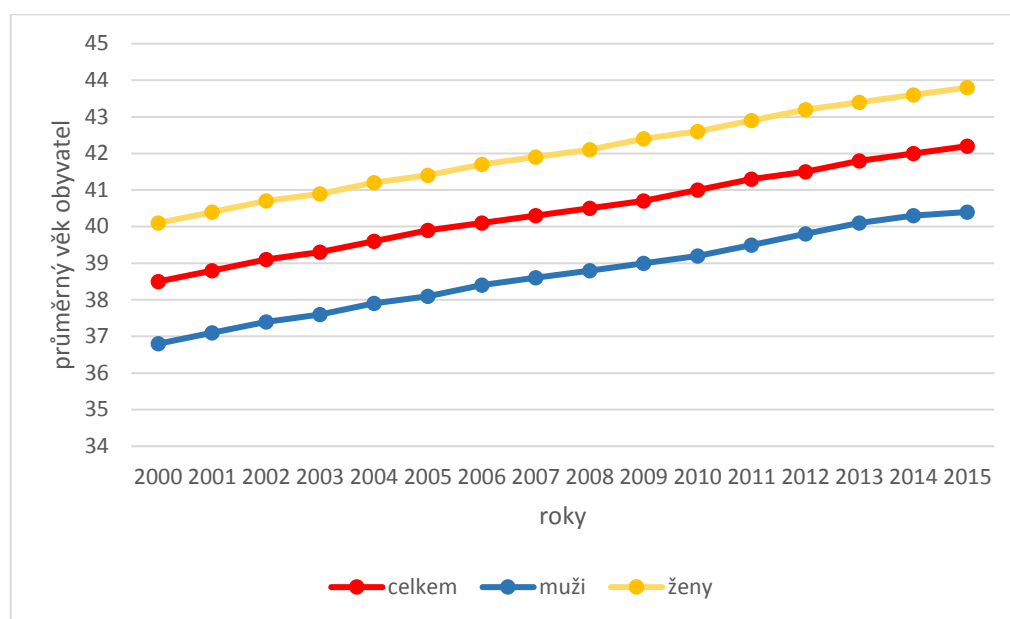
Zdroj: ČSÚ (2010), ČSÚ (2016a)

V rámci Moravskoslezského kraje ovšem o obyvatele nepřichází jen Ostrava – město, ale výrazně ztrácí i Karvinsko, naopak Frýdecko - Místecku a Opavsku počet obyvatel vzrůstá. Velikou roli zde hraje životní prostředí, jelikož první dva zmiňované okresy patří mezi nejznečištěnější v kraji a naopak na Frýdecko - Místecku a Opavsku část plochy zaujímají chráněné krajinné oblasti a tak se řada lidí v rámci kraje stěhuje do podhůří Beskyd nebo Jeseníků.

3.2.2 Průměrný věk obyvatel

Stejně jako v celé republice i v tomto okrese roste průměrný věk jeho obyvatel. Jak je patrné na obr. č. 3.4, v roce 2000 dosahoval průměrný věk 38,5 let, v roce 2008 to bylo 40,5 let a v roce 2015 již 42,2 let. Ženy jsou v průměru starší než muži, žijí totiž déle. Průměrné obyvatele Ostravy – města tak v roce 2015 bylo bez dvou měsíců 44 let a průměrnému obyvatele 40,4 roků.

Obr. č. 3.4 Průměrný věk obyvatel okresu Ostrava – město v letech 2000 – 2015

Zdroj: ČSÚ (2010), ČSÚ (2016a), vlastní zpracování

3.2.3 Migrace osob

Co se týče přistěhovalství, z tabulky č. 3.2 vyplývá, že největší počet imigrantů v ostravském okrese ve sledovaném období byl v roce 2007, kdy celkový počet narostl na 5 195, což činilo téměř dvojnásobek přistěhovalců za rok 2000. Následující roky se tento počet snižoval, avšak v roce 2012 došlo k menšímu zvýšení na množství 4 003, a od té doby imigrujících přibývá. K 31. 12. 2015 jich zde bylo 4 589, oproti minulému roku tak došlo k nárůstu o 153 osob, což činí 14 přistěhovalých na 1000 obyvatel. V roce 2000 připadalo na 1000 obyvatel 7 imigrantů, je zde tedy patrný jak nárůst přistěhovalých, tak pokles celkových obyvatel okresu (ČSÚ, 2010).

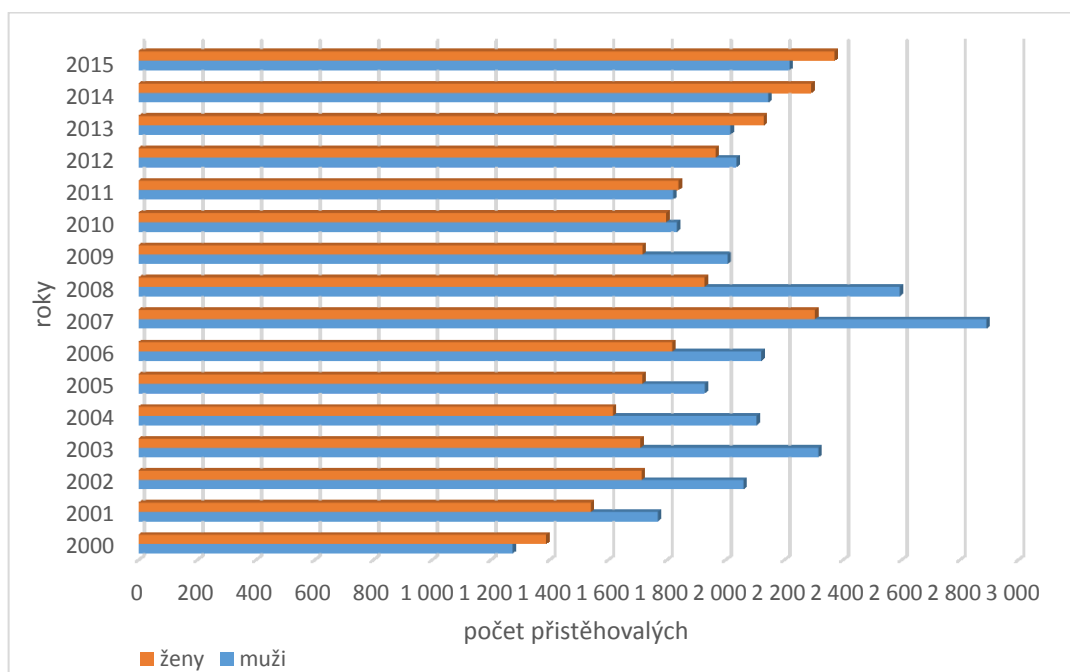
Tab. č. 3.2 Počet přistěhovalých v okrese Ostrava – město v letech 2000 – 2015

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
celkem	2 662	3 310	3 775	4 025	3 721	3 645	3 939	5 195
	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
celkem	4 522	3 724	3 631	3 660	4 003	4 146	4 436	4 589

Zdroj: ČSÚ (2010), ČSÚ (2016a)

Na následujícím obrázku č. 3.5 je patrná struktura přistěhovalých občanů v rámci okresu Ostrava – město od roku 2000. Jak můžeme vidět, ve většině let se zde přistěhovalo více mužů než žen. Od roku 2011 se ovšem tento trend obrátil a ženy převažují. Není to ovšem tak markantní jako převaha mužů v předešlých obdobích. Největší převaha mužů byla v roce 2008, a to o 666 a následně v roce 2007, kdy se přistěhovalo o 587 mužů více než žen. Největší množství imigrantek (2 371) se přistěhovalo do ostravského okresu v roce 2015, kdy přesahovaly muže o 157.

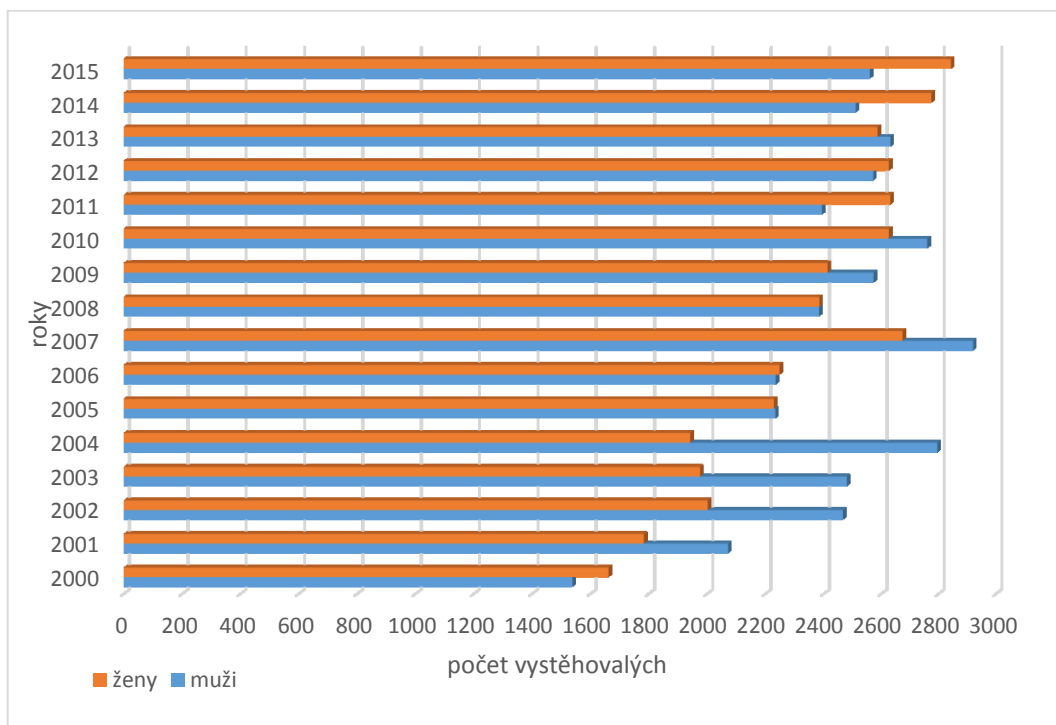
Obr. č. 3.5 Počet přistěhovalých v okrese Ostrava-město v letech 2000 – 2015 dle pohlaví

Zdroj: ČSÚ (2010), ČSÚ (2016a), vlastní zpracování

Stejně jako u předešlých přistěhovalých, obr. č. 3.6 ukazuje, že v období od roku 2005 až 2013, kromě let 2007 a 2011, došlo k mírnému vyrovnání v počtu emigrujících žen a mužů. Celkový počet vystěhovalých pak rok od roku narůstá, v počátečním roce sledovaného období emigrovalo 3 200 osob, v roce 2008 to bylo 4 769 a v roce 2015 již 5 403 obyvatel. Nejvíce mužů se vystěhovalo z ostravského okresu v roce 2007, a to 2 920. U žen to bylo v roce 2015, kdy se to týkalo 2 843 osob. Největší rozdíl mezi vystěhovalými dle pohlaví byl v roce 2004, kdy mužští emigranti přesahovali ty ženské o 853.

Obr. č. 3.6 Počet vystěhovalých v okrese Ostrava-město v letech 2000 – 2015 dle pohlaví

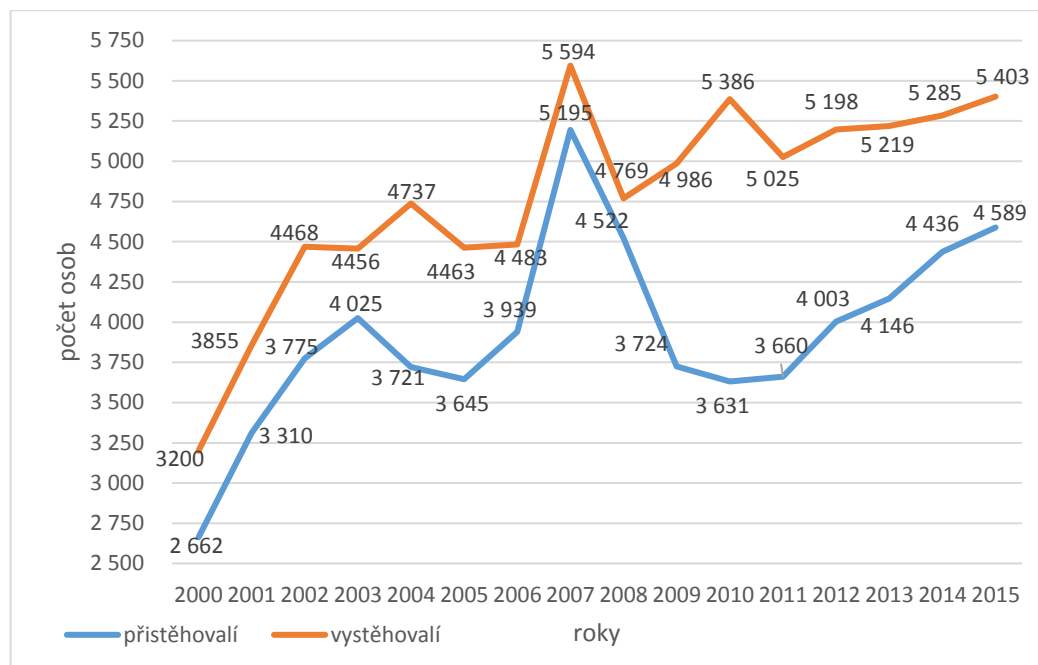
Zdroj: ČSÚ (2010), ČSÚ (2016a), vlastní zpracování

Jak již bylo řečeno, nejvíce lidí se vystěhovalo i přistěhovalo z Ostravy – města v roce 2007, kdy hodnoty dosahovaly 5 594, respektive 5 195 osob. Při porovnání přistěhovalých a vystěhovalých na obr. č. 3.7 jsou patrné výkyvy mezi lety 2007 a 2011. Období 2009 - 2011 je poznamenáno působením celosvětové hospodářské krize na ekonomiku ČR. V roce 2007 se ovšem krize ještě neprojevovala, proto nemůže být příčinou obrovského nárůstu jak u vystěhovalých, tak přistěhovalých. Důvod tohoto zvýšení a v dalších letech opět poklesu nebyl nikde vysvětlen. Pokud by ovšem k němu nedošlo a křivka by pokračovala ve svém tvaru, u vystěhovalých by docházelo k mírnému nárůstu a naopak počet přistěhovalých by se snížil o 200 obyvatel.

Pokud by se z dat vypustily údaje roku 2007, bylo by patrné, že od počátku sledovaného období docházelo k tzv. rozevírání úhlu nůžek, kdy se propast mezi emigranty a imigranty stále více navyšovala. Tento trend se v roce 2010 obrátil, úbytek stěhování se začal snižovat a od roku 2014 se opět dostal pod hranici 900 osob. Problémem ovšem je, že se migrace zrychluje. Nejmenší rozdíl mezi emigranty

a imigranty byl v roce 2008, kdy čítal necelých 250 osob, naopak největší úbytek stěhováním byl v závěrečné fázi roku 2010, a to 1 755 obyvatel.

Obr. č. 3.7 Porovnání vystěhovaných a přistěhovaných v okrese Ostrava – město v letech 2000 - 2015

Zdroj: ČSÚ (2010), ČSÚ (2016a), vlastní zpracování

3.3 Nezaměstnanost

3.3.1 Evidování uchazeči o zaměstnání

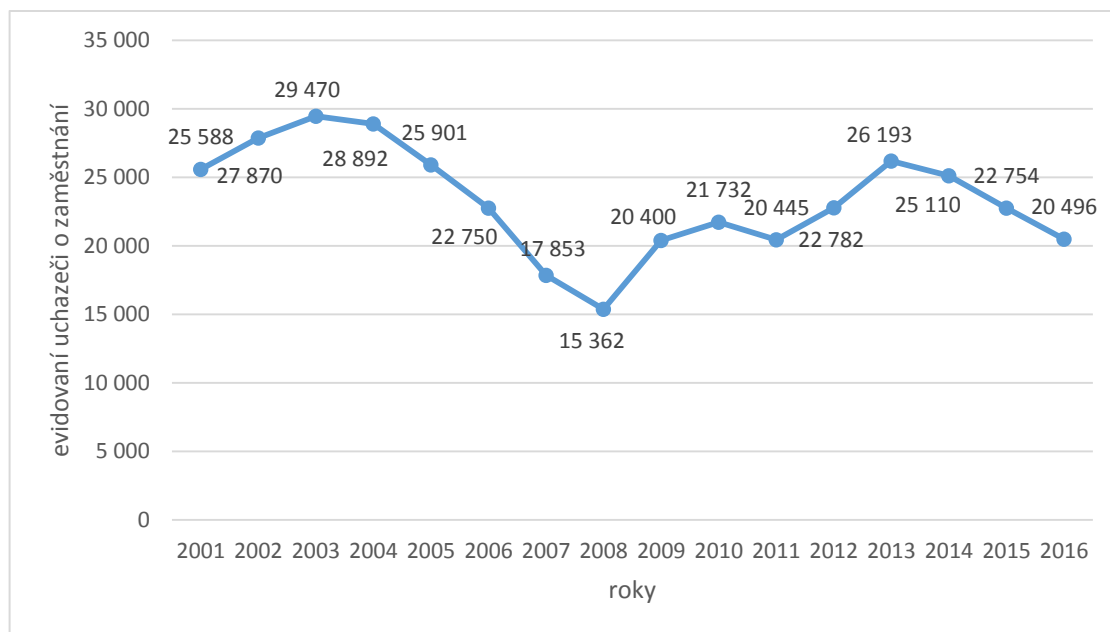
Díky rozsáhlé restrukturalizaci hospodářské základny, jež probíhala v ostravském okrese od roku 1990, docházelo několik let k pravidelnému uvolňování tisíců zaměstnanců, které vykulminovalo v roce 2003. Mezi strukturálně nejpostiženější oblastí v České republice dlouhodobě patří právě ostravský region, pro něhož je charakteristický razantní útlum těžkého průmyslu a vysoká strukturální nezaměstnanost (Úřad práce ČR, 2004).

Počet evidovaných uchazečů o zaměstnání v okrese Ostrava-město znázorňuje křivka obr. č. 3.8, na niž je patrný zmiňovaný nárůst uchazečů do roku 2003. V tomto roce byl stav evidovaných uchazečů nejvyšší za celé sledované období, a to 29 470 osob. V následujících pěti letech ovšem došlo k poklesu dokonce o 14 108 uchazečů. Pak se

situace vlivem dopadu celosvětové hospodářské krize začala zhoršovat a nezaměstnanost opět vrostla. Dalo by se říci, že v dalších letech docházelo s mírnými výkyvy k postupné stabilizaci, přesto se od roku 2008 do konce roku 2012 počet evidovaných uchazečů zvýšil o 7 420, a po roce 2013 o dalších 3 411 osob. A tak v tomto roce byl evidován druhý nejvyšší počet nezaměstnaných, a to 26 193, což činilo o 6 723 osob méně, než v roce 2003.

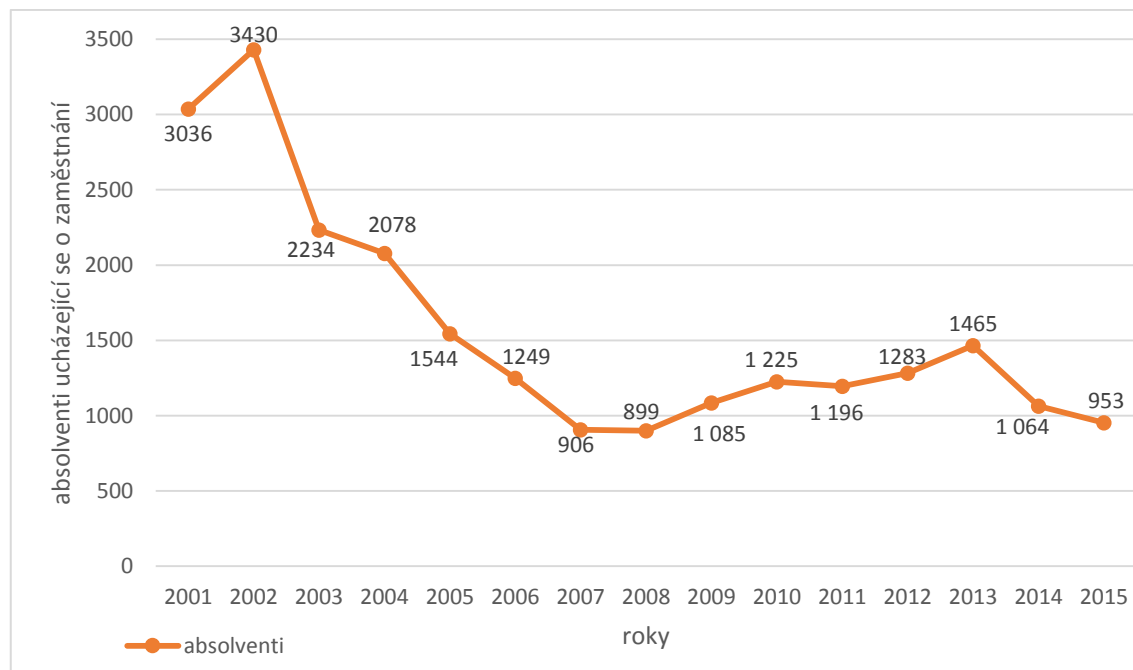
Během posledních tří let zde byl trend postupného poklesu nezaměstnanosti a hodnota se snížila o 5 697. Počet uchazečů o zaměstnání sice v předchozím roce klesl na 20 496 osob, ale stejně nevyrovnal jejich počet z roku 2008. Oproti tomuto roku dochází k převisu o pět tisíc obyvatel. I přesto že se nezaměstnanost v ostravském okrese začíná snižovat, v celkovém počtu registrovaných uchazečů zaujímal okres Ostrava v rámci všech okresů České republiky během let 2012 - 2016 druhé místo (Úřad práce ČR, 2016).

Obr. č. 3.8 Evidování uchazeči o zaměstnání v ostravském regionu v letech 2001 - 2016

Zdroj: Úřad práce ČR (2003), ČSÚ (2017), vlastní zpracování

Obr. č. 3.9 Absolventi z řad evidovaných uchazečů o zaměstnání v ostravském regionu v letech 2001 - 2015

Zdroj: Úřad práce ČR (2003; 2004; 2006; 2008; 2010; 2011; 2013; 2015; 2016), vlastní zpracování

Na obr. č. 3.9 lze vidět kolik z celkových uchazečů o zaměstnání zaujímají čerství absolventi. Je patrné, že do roku 2002 počet absolventů, kteří nemohli najít práci, vzrůstal a dosáhl nejvyšší hodnoty 3 430. Od tohoto roku docházelo k pravidelnému poklesu až do roku 2008, kdy došlo ke snížení o 2 531 osob. V období ekonomické krize docházelo opět k nárůstu, ale ten nebyl tak patrný jako v počátečních letech. Vyšplhal se na 1 465 absolventů, kteří tak představovali 5,6% ze všech evidovaných uchazečů.

Křivka samozřejmě kopíruje předchozí křivku evidovaných uchazečů o zaměstnání. Jediná odlišnost je u roku 2003, kdy zatím co počet absolventů klesl, celkový počet uchazečů o zaměstnání vzrostl. Je to zapříčiněno jednak nárůstem uchazečů v ostatních sledovaných skupinách ČSÚ, ale také tím, že od poloviny roku došlo ke změně metodiky klasifikace u absolventů škol, učilišť a mladistvých.

Jak podotýká Kaczor (2013), tento segment trhu práce je poněkud problematický a problémy na něj působí významněji než na celkový trh práce. Jako příklad lze uvést, že pokud dochází ve firmách k propouštění, majitelé berou v potaz jejich rodinné zázemí

a sociální aspekty typu počet vyživovaných dětí atd. Absolventi a mladí lidé většinou tyto závazky nemají, a proto je zde větší pravděpodobnost ztráty práce.

3.3.2 Volná pracovní místa

V roce 2001 se v ostravském okrese nacházelo 713 volných pracovních míst, díky čemuž připadalo 36 uchazečů na jedno volné pracovní místo. V následujících letech docházelo k nárůstu, který vyvrcholil v roce 2008, což souvisí s faktem z předchozího grafu, že v této době byla nejnižší nezaměstnanost. Díky tomu v roce 2008 připadalo pouhých 3,6 uchazečů na jedno volné pracovní místo, kterých bylo v tomto roce v celém sledovaném období nejvíce, a to 4 272. Nejhorší situace byla o pět let později, kdy na jedno volné pracovní místo připadalo 42 uchazečů o zaměstnání. V současné době se situace opět zlepšila, přibýlo nových volných pracovních míst (3 939), což je zároveň nejvyšší hodnota od doby nástupu světové finanční a hospodářské krize. A tak v závěru prosince 2015 na jedno volné pracovní místo připadalo 5,8 osob (Úřad práce ČR, 2003; 2008; 2013; 2016).

Tab. č. 3.3 Počet uchazečů o zaměstnání a hlášených volných pracovních míst dle požadavků na vzdělání v okrese Ostrava – město v letech 2001, 2002, 2012, 2013, 2015 a 2016

	bez vzdělání		základní vzdělání		střední odborné		SO s maturitou		střední všeobecné		vysokoškolské	
	UoZ	VPM	UoZ	VPM	UoZ	VPM	UoZ	VPM	UoZ	VPM	UoZ	VPM
2001	116	0	9 457	112	10 595	413	3 730	100	832	0	858	88
2002	92	0	10 121	64	11 552	350	4 197	133	877	1	968	115
2012	206	37	7 817	311	9 231	773	3 772	465	455	17	1 301	97
2013	268	3	9 027	119	10 591	250	4 323	160	499	43	1 458	54
2015	330	54	8 218	1 249	8 682	1 779	3 550	533	559	167	1 415	157
2016	399	22	7 739	1 348	7 549	1 964	3 066	618	516	212	1 227	225

Pozn.: SO = střední odborné vzdělání

Zdroj: Úřad práce ČR (2003; 2013; 2016), vlastní zpracování

Tab. č. 3.3 znázorňuje, jaký byl počet uchazečů o zaměstnání a volných pracovních míst v ostravském okrese ve vybraných letech dle dosaženého vzdělání. Vychází z přílohy č. 1, která obsahuje údaje za všechny sledované roky 2001 – 2016.

Z údajů lze vyčíst, že po celé sledované období je problémem existující nesoulad mezi poptávkou po práci a její nabídkou u všech typů vzdělání.

V období 2001 až 2007 se počet osob, jež nedokončily povinnou školní docházku snižoval, až dosáhl 32 osob. Naopak docházelo k růstu volných pracovních míst, které v prvních čtyřech letech vůbec neexistovaly. V roce 2012 došlo k zvýšení počtu uchazečů bez vzdělání o 170, a v následujících letech v průměru o dalších 40 osob za rok. V roce 2016 jich bylo necelých 400, za to volných míst pro jen 22. Se základním vzděláním se v počátečním roce ucházelo o zaměstnání 9 457 osob, na které připadalo 112 volných míst. Velká změna nastala v roce 2015, kdy počet uchazečů se sice snížil, ale naopak došlo k nárůstu počtu volných míst oproti minulému roku o 847. V roce 2016 připadalo na jedno volné pracovní místo 5,8 uchazečů se základním vzděláním.

12 578 osob se středním odborným vzděláním, tedy s výučním listem se ucházelo o zaměstnání v roce 2003. Jednalo se o nejvyšší počet, kdy na jedno volné místo připadalo 34 osob. K největšímu nárůstu o 634 volných pracovních míst, došlo během roku 2014, o které mělo zájem 9 923 uchazečů. Osob, které dokončily střední odborné vzdělání maturitní zkouškou a ucházely se o zaměstnání, bylo nejvíce v roce 2004 (4 383). I když v následujících čtyřech letech došlo k poklesu o téměř polovinu, tento trend se otočil a v roce 2013 dosahoval opět přes čtyři tisíce. Od tohoto roku počet uchazečů o zaměstnání začal zase klesat a na závěr roku se umístil těsně nad třemi tisíci. Volných míst bylo nejvíce v roce 2016, kdy na jednoho uchazeče připadaly 4. Oproti roku 2001 došlo k nárůstu o 518 míst.

Nejnižší hodnoty uchazečů o zaměstnání jsou zahrnuty u středního všeobecného vzdělání, jelikož se jedná o gymnázia, u kterých jejich studenti ještě před samotným začátkem studia předpokládají pokračovat na vysokých školách. Jejich počet postupně klesal, ovšem v letech 2009 a 2014 došlo k mírnějšímu nárůstu, který se projevil od roku 2012 také na zvyšování volných pracovních míst. Ty se zvýšily nejprve jen o 12, později o 26 a následně o 93.

Posledními uchazeči, jež obsahuje tabulka, jsou ti s vysokoškolským vzděláním. U těchto osob docházelo do roku 2004 k zvyšování jejich počtu, kdy přesáhly hranici 1 053. Po následující roky se jejich hodnoty snižovaly, až dosáhly 671. Tento trend se ale od roku 2008 obrátil, a až do roku 2015 docházelo postupně opět k nárůstu

až na 1 415 uchazečů. Na závěr roku 2016 došlo k významnému poklesu o 188 osob, který jak předpokládá ČSÚ, bude i nadále pokračovat.

Od roku 2007 docházelo ke snižování počtu volných míst pro vysokoškoláky, jež vykulminovalo v roce 2013 s pouhými 54 místy. V následujících letech začaly naopak vznikat nové pracovní místa. V roce 2016 jich bylo 225, což znamená, že připadalo 5 uchazečů o zaměstnání na jedno volné pracovní místo.

Do kvalifikované pracovní síly se můžou řadit nejen vysokoškolsky vzdělaní lidé, nýbrž i osoby s výučním listem, či s maturitou, jež vystudovaly střední odbornou školu. Může se totiž jednat o obory, které nejsou až tak moc atraktivní, studenti o ně nejeví zájem, tudíž tuto práci vykonává jen málo lidí. Na trhu jsou ovšem potřebné a také dobře placené.

V rámci srovnání dat s daty čerstvých absolventů ostravského regionu, je zajímavé, že zatím co např. v roce 2014 činil počet absolventů 1 465, počet uchazečů o zaměstnání byl na konci roku 1 434. Což znamená, pokud se nebudou brát v potaz všichni nezaměstnaní vysokoškoláci z minulých let, že bylo zaměstnáno jen 31 absolventů.

Každým rokem na trh práce přibudou noví a noví absolventi. Od roku 2009, jenž zahrnoval nejvíce absolventů vysokých škol, tato hodnota sice klesla o 11,5 tisíce, ale i tak v celém Moravskoslezském kraji v roce 2015 vykonalo státní srovnávací zkoušky 28 225 studentů (MŠMT, 2017). Otázkou zůstává, proč když má ostravský okres tolik vysokoškolsky vzdělaných osob, tak zde existuje tak málo volných míst, které by mohly obsadit. Samozřejmě je tady problém i v samotných strukturách volných míst a uchazečů o zaměstnání, které se navzájem liší. A tak obyvatelům, kterým záleží na jejich životní úrovni, nezbývá nic jiného než se přestěhovat na jiné místo.

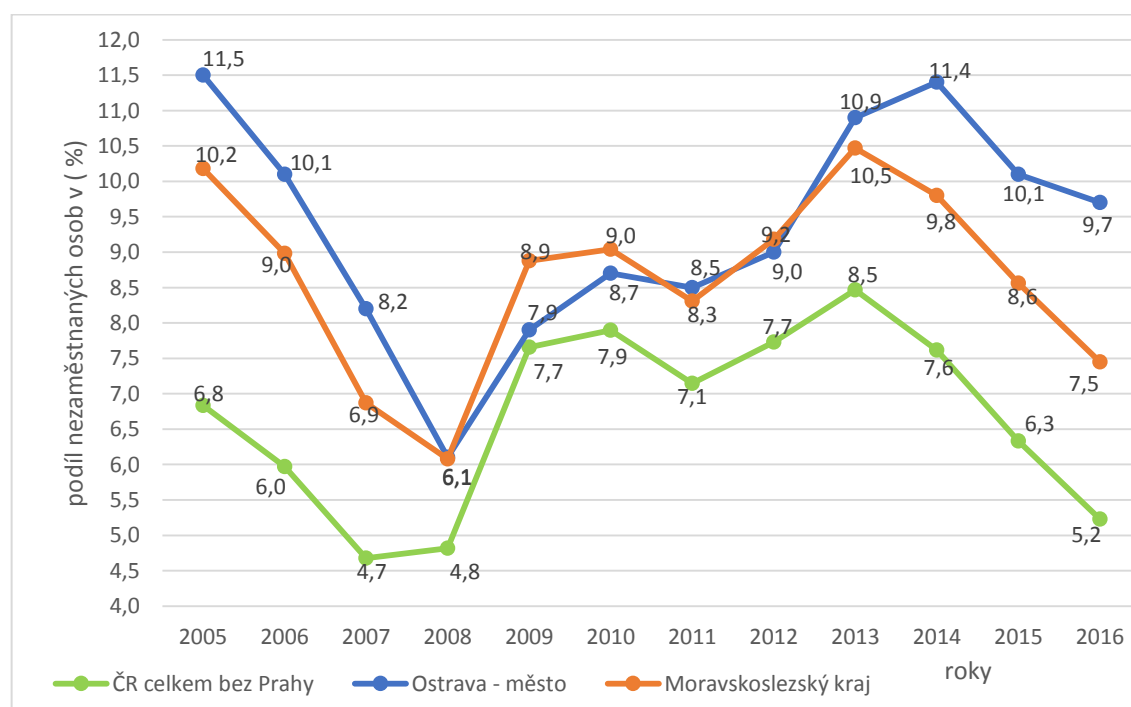
3.3.3. Podíl nezaměstnaných osob

„K vyjadřování nezaměstnanosti je využíván podíl nezaměstnaných osob, který se vypočítá jako podíl dosažitelných uchazečů o zaměstnání ve věku 15 – 64 let ze všech obyvatel ve stejném věku“ (MPSV, 2015). Tyto statistické údaje jsou ovšem známy jen od roku 2005. Na obr. č. 3.10 lze vidět, že v ostravském okrese podíl nezaměstnaných osob od počátku sledovaného období klesal, svého minima 6,1%, dosáhl v roce 2008.

Této stejné hodnoty dosáhl i v celém kraji. Od té doby ovšem docházelo k neustálému nárůstu, který vykulminoval až na 11,4% v prosinci 2014. A dostal se tak na poměrně stejnou hodnotu jako před devíti lety. V závěru roku 2016 díky postupnému poklesu činil podíl nezaměstnaných osob v okrese Ostrava 9,7%, což znamená meziroční pokles o 0,4 procentního bodu.

V porovnání s MSK vyplývá, že zatím co do roku 2008 převládal počet nezaměstnaných osob v ostravském okrese, v následujících letech došlo k nárůstu těchto osob v ostatních okresech kraje, a tak začaly celokrajské hodnoty převyšovat. Bylo to zapříčiněno zvýšením hodnot u okresu Karviná, která se ale i tak po celou dobu potýkala s vyšší nezaměstnaností než Ostrava – město. Značný vliv na to měl ovšem okres Bruntál, který do roku 2008 měl podíl nezaměstnaných nižší než ostravský i karvinský okres. V tomto roce však došlo k rapidnímu přírůstku nezaměstnaných, a až do roku 2014 dosahoval nevyšší hodnoty podílu nezaměstnaných z celého kraje. V roce 2016 se ale situace změnila, došlo k velkému úbytku obyvatel u tohoto okresu a ten vedl k poklesu nezaměstnanosti, která se opět dostala pod oba okresy, stejně jako před osmi lety (ČSÚ, 2017a).

Obr. č. 3.10 Podíl nezaměstnaných osob v okrese Ostrava – město, v Moravskoslezském kraji a průměrná hodnota ČR bez hl. města Prahy v letech 2005 – 2016 (v %)

Zdroj: ČSÚ (2016b), ČSÚ (2017a), vlastní zpracování

Z těchto údajů lze vyčíst, že je Ostrava - město po celou dobu hodně pod průměrem ČR. V roce 2005 zde byl rozdíl 4,7 p. b., do roku 2008 sice docházelo k jeho snižování, o rok později se dokonce hodnoty téměř vyrovnaly, ale od této doby začíná opět narůstat. A v závěru roku 2016 podíl nezaměstnaných osob v Ostravě – městě dosahoval 9,7%, kdežto celorepublikový jen 5,2%.

V obrázku je zahrnuta také křivka průměrného podílu nezaměstnaných v celé České republice. Údaj byl vypočítán za všechny kraje ČR, kromě dat týkajících se okresu hlavního města Prahy, jelikož tyto údaje značně zkreslují výsledné hodnoty, kvůli velmi nízké nezaměstnanosti.

Dále je na obr. č. 3.10 zajímavé, že zatímco podíl nezaměstnaných v okrese Ostrava - město na konci roku 2014 narostl na 11,4%, průměrná hodnota kraje se snížila o 0,7 p. b. Důvodem bylo snížení nezaměstnanosti u všech ostatních okresů kraje. Příčin může být více. Jelikož vrostla hodnota přistěhovalých o 290, je možné, že mezi těmito lidmi bylo hodně nezaměstnaných a tím pádem došlo k nárůstu i podílu nezaměstnaných. Na druhou stranu ovšem došlo i k zvýšení počtu emigrantů o 66. A většina těchto vystěhovalých mohla být zaměstnána na území okresu, což snižovalo hodnotu celkového podílu obyvatel. Musí se ale brát v potaz, že vystěhovalí stále převyšují přistěhovalé o necelých tisíc obyvatel.

3.4 Zaměstnanost

3.4.1 Zaměstnanost z pohledu zaměstnanců a zaměstnavatelů

Od června 2002 se členění monitorované zaměstnavatelské subjekty dle kategorií Mezinárodní organizace práce. Podle počtu zaměstnanců jsou firmy rozděleny na malé, střední (50- 249 pracovníků) a velké (250 a více pracovníků). Jelikož velké firmy zaměstnávají nejvíce osob, je tato kategorie rozčleněna ještě podrobněji. Úřad práce od roku 2008 monitoruje situaci zaměstnanosti u subjektů s počtem 26 a více zaměstnanců, a tak následující odstavce zahrnují jen tyto firmy. V roce 2015 bylo v okrese Ostrava - město monitorováno celkem 742 zaměstnavatelských subjektů, u kterých bylo ke konci

roku zaměstnáno 98 121 osob. Oproti předchozímu roku se jejich počet snížil o 211 (Úřad práce ČR, 2016).

Tab. č. 3.4 Zaměstnanost v okrese Ostrava - město podle počtu zaměstnanců v organizacích se stavem 26 a více osob v období 2008 - 2015

kategorie	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
1 až 49	11 468	11 471	11 658	11 701	11 041	10 464	10 379	10 103
50 až 249	34 813	33 855	32 278	32 455	31 038	30 146	31 287	30 988
250 a více	59 600	56 680	57 147	55 702	55 147	55 000	56 666	57 030
z toho - 250 až 499	13 466	14 129	16 033	14 254	16 385	16 514	15 610	13 159
500 až 999	13 821	13 524	13 309	13 285	12 711	12 554	15 019	16 618
1 000 až 4 999	24 851	23 095	22 228	28 163	26 051	25 932	26 037	27 253
celkem	105 881	102 006	101 083	99 858	97 226	95 610	98 332	98 121

Zdroj: Úřad práce ČR (2008; 2010; 2011; 2013; 2015), vlastní zpracování

V souvislosti s hospodářskou krizí došlo u sledovaných firem všech kategorií v meziročním srovnání roku 2009 ke snížení o téměř 4% počtu zaměstnanců. V rámci celého sledovaného období lze vidět, že všechny hodnoty až do konce roku 2013 klesaly. V následujícím roce došlo k celkovému nárůstu počtu zaměstnanců o 2,8%. Odůvodněním je, že zatím co pokles v tomto roce zaznamenaly pouze malé firmy, které přišly o 85 pracovníků, počet zaměstnanců u středních firem vzrostl o 1 141 a u velkých subjektů o 1 666. Pokud se zanalyzují počáteční a konečné údaje v tabulce č. 3.4, vyplývá z nich, že docházelo k přesunům zaměstnanců do firem spadajících do kategorie 500 až 999 pracovníků, u které přibýlo 2 797 zaměstnanců, a také u firem s 1000 – 4 999 pracovníky, kde byl nárůst 2 402.

K poklesu ovšem docházelo také v počtu zaměstnavatelů působících na trhu práce. Zatím co v roce 2008 jich působilo v okrese Ostrava - město 811, o pět let později jich bylo již jen 736. Poté ovšem došlo k nárůstu u středních firem o 10, a u malých společností k úbytku, a tak konečný počet roku 2015 činil 742. V závěru roku 2010 zde dokonce působila firma zaměstnávající 5 000 a více pracovníků (Úřad práce ČR, 2008; 2015).

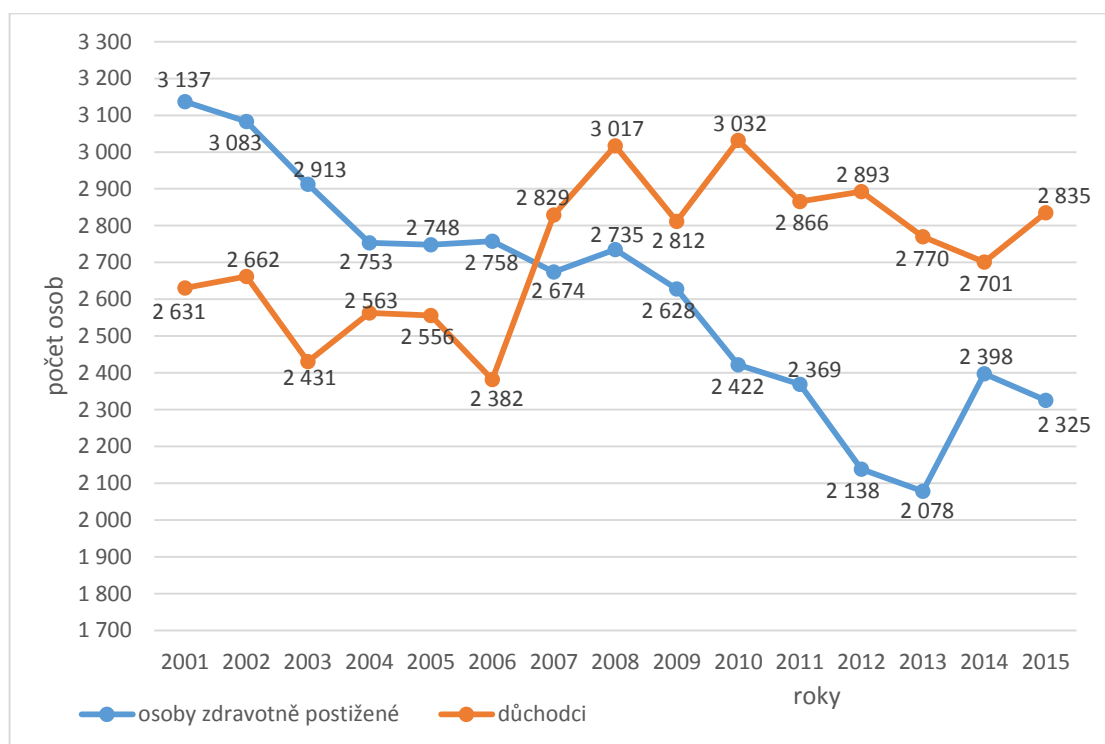
Celý Moravskoslezský kraj je dlouhodobě závislý na menším počtu silných zaměstnavatelů v těžkém průmyslu. Ale i ti se během jejich působení neobešli

a neobejdou bez větších či menších ekonomických problémů, které mohou zapříčinit jejich konečnou likvidaci. Z toho pramení značné riziko ztráty zaměstnání pro obrovské množství lidí (MSK, 2015). Příkladem může být nedávno uzavřený Důl Paskov, ve kterém pracovalo 1600 zaměstnanců.

3.4.2 Zaměstnanost vybraných skupin

Mezi ohrožené skupiny na trhu práce patří osoby zdravotně postižené, u nichž, jak lze vidět na obr. č. 3.11, docházelo po celé sledované období k poklesu jejich zaměstnanosti. Na konci roku 2001 bylo zaměstnáno v ostravském okrese 3 137 zdravotně postižených osob. O dvanáct let později už jich bylo jen 2 078. K nárůstu došlo až během roku 2014, kdy bylo zaměstnáno o 320 osob více, než v předchozím roce.

Obr. č. 3.11 Zaměstnanost vybraných skupin osob u firem se stavem 26 a více osob v okrese Ostrava – město v období 2001 - 2015

Zdroj: Úřad práce ČR (2003; 2004; 2006; 2008; 2010; 2011; 2013; 2015; 2016), vlastní zpracování

Další skupinou, kterou zahrnuje obr. č. 3.11, jsou pracující důchodci, u nichž by se dalo říci, že byl jejich počet v počátečních letech s mírnými výkyvy vyrovnaný, pohyboval se v průměru okolo 2 500 osob. V roce 2006 ovšem došlo k velkému nárůstu, a to o 635 zaměstnanců, který vyvrcholil o dva roky později, kdy pracovalo v ostravském okrese 3 017 osob důchodového věku. V závěru roku 2015 se potom tato hodnota snížila o 197 osob. Nejvíce pracujících v důchodovém věku je dlouhodobě zaměstnáváno v oblasti vzdělávání, kde jich v roce 2015 pracovalo 811. V porovnání s počátečním rokem 2001 se tato hodnota snížila o pouhých 7 zaměstnanců. A dále také v rámci poskytovatelů zdravotní a sociální péče, kde se ke konci roku 2015 jednalo o 493 osob (Úřad práce ČR, 2002; 2006; 2016).

Skupinou, u které je hledání pracovního uplatnění obtížnější, jsou také ženy. V roce 2001 jich v ostravském okrese pracovalo 47 243. V následujících letech ale došlo k výraznému poklesu o 4 731. Tento stav ovšem netrval dlouho, v roce 2008 se navrátil opět na 47 tisíc, a i když se během následujících let zaměstnanost žen snižovala, v posledních dvou obdobích došlo k meziročnímu zvýšení o 5,2% a 0,2 % a dosahovala tak na konci roku 2015 zase hodnoty 47 168. V tomto roce došlo k největšímu nárůstu zaměstnaných žen ve zpracovatelském průmyslu, kde došlo k navýšení o 393 osob a naopak největší úbytek zaznamenalo odvětví administrativní a podpůrné činnosti (Úřad práce ČR, 2002, 2008; 2016).

4 Analýza mobility pracovních sil v ostravském regionu

Jak bylo psáno v předchozí kapitole, v okrese Ostrava – město převažuje skrz celé období, kterým se zabývá tato práce, počet vystěhovalých nad přistěhovalými. Je to zapříčiněno mnoha důvody, které se snaží zanalyzovat tato kapitola. Jedním z nejzákladnějších faktorů stěhování lidí ze svého bydliště je následování členů rodiny, či blízkých přátel, se kterými chtějí být migranti v co nejbližším kontaktu. S tím souvisí i sociokulturní faktory, kdy někteří migranti striktně dodržují své tradice, kulturu či náboženství a tak se přestěhují na místa, kde jsou pro ně lepší podmínky.

Dalším faktorem je fungování místního trhu práce. Zde většinou dochází k migraci, pokud trh není schopen v dostatečné míře vytvářet volná pracovní místa, nastává nezaměstnanost a tak se lidé raději přestěhují někde jinde, kde práci seženou. Důležitá je také struktura vzdělanosti, a to hlavně v počtu vysokoškolských studentů. V neposlední řadě je pro migrující osoby důležitá i mzda. Proto, i když jsou zaměstnaní ve svém okolí, stěhují se např. na opačnou stranu republiky, jelikož tam za stejnou vykonanou práci získají větší finanční ohodnocení.

Ostravsko bylo a je centrem těžkého průmyslu a těžby uhlí. S tím je spojen jeden z velkých problémů, se kterým se potýká Ostrava, Karviná a jejich okolí, a tím je velké znečištění ovzduší. I když se majitelé velkých podniků a představitelé Ostravy a celého kraje snaží tuto problematiku různými způsoby řešit a hlavně omezovat, stále přetrvává. A proto je to jeden z faktorů, kterým se zabývá tato kapitola. Mimo to se snaží zanalyzovat všechny zmíněné faktory a porovnat je s okolními okresy či kraji.

4.1 Přírůstek a úbytek stěhováním

Díky vyšší adaptabilitě obyvatel a ochotě odejít za prací, opouštějí ostravský okres nejvíce lidé mladí a vzdělaní. Podle analýzy Krajské správy ČSÚ v Ostravě, se z ostravského okresu během roku 2015 vystěhovali mladí lidé převážně do Prahy (24%) a Středočeského kraje, z části potom i do Jihomoravského a Olomouckého. Důvodem jsou lepší pracovní uplatnění a vyšší výdělky. Jelikož se u všech zmiňovaných jedná o okresy s významnými univerzitními městy, může to být zapříčiněno i tím, že zde zůstávají po ukončení svého studia. Naopak obyvatelé mezi 35 a 50 lety se orientují spíše na zahraničí, popřípadě na okolní Olomoucký či Zlínský kraj (ČSÚ, 2015).

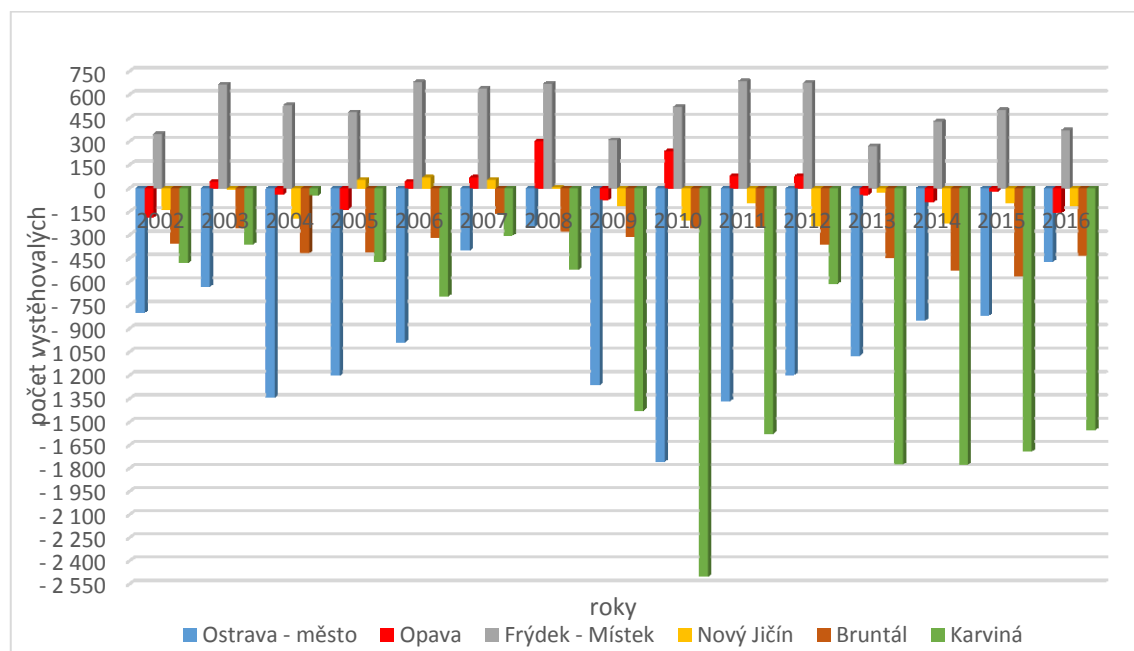
V roce 2016 se z okresu Ostrava - město vystěhovalo 4 819 osob do jiných oblastí ČR a 615 do ciziny. Z celého Moravskoslezského kraje to pak bylo 6 530 obyvatel v rámci vnitrostátní migrace a 1 390 v rámci mezinárodní. V období 2011 až 2015 došlo u 2,5 tis. obyvatel k přesunu trvalého bydliště z Ostravy- města do hlavního města Prahy (ČSÚ, 2017b).

Ostrava – město i celý kraj tak přichází o stále více kvalitní pracovní síly, oproti tomu se zvyšuje podíl osob nízko kvalifikovaných a sociálně slabších. Komunity těchto obyvatel se koncentrují především v jádru aglomerace, kde vznikají nové sociálně vyloučené lokality. Díky tomu, že v takových oblastech rostou sociální problémy doprovázené zvýšenou kriminalitou, atraktivita života zde pak postupně klesá (MMR, 2014).

Obr. č. 4.1 ukazuje přírůstek a úbytek stěhování v jednotlivých okresech Moravskoslezského kraje během let 2002 až 2016. Dokazuje, že nejvíce osob se vystěhovává hlavně z okresu Karviná a dále z okresu Ostrava – město. Zatím co v ostravském regionu se objevoval vyšší počet vystěhovaných již v letech 2004 – 2006, kdy dosahoval až 1 342 osob a dále opět pokračoval od roku 2009, na Karvinsku z počátku nepřekročil hranici sedm set osob. Velká vlna emigrace vypukla až v roce 2009, kdy se odsud vystěhovalo 1 426 obyvatel, což bylo o 164 osob více než na Ostravsku. V nadcházejícím roce se ovšem situace ještě více zhoršila na 2 501 osob, což byla nejvyšší hodnota během sledovaného období v celém kraji. O tři roky později došlo k poklesu hodnoty na 609, který ovšem netrval dlouho a hned v následujícím roce se téměř ztrojnásobil. Migrační tok v letech 2011 až 2015 z Karvinska do Ostravska, se týkal 5,3 tisíc obyvatel.

Dalším okresem, u kterého dochází k úbytku obyvatel stěhování, je Bruntál. Na grafu sice vypadá, že oproti předešle zmiňovaným okresům jeho situace není až tak vážná, jelikož nejvyšší počet vystěhovaných čílal 564 osob. Musí se tady ovšem počítat s tím, že okres Bruntál má jen 93 tisíc obyvatel, kdežto v předešlých jich žije přes 250 tisíc.

Obr. č. 4.1 Přírůstek a úbytek stěhováním v jednotlivých okresech Moravskoslezského kraje v letech 2002 - 2016

Zdroj: ČSÚ (2017a), vlastní zpracování

U dalších dvou okresů kraje docházelo v jednotlivých letech ke střídání přírůstku a úbytku obyvatel. Těmi okresy jsou Nový Jičín, do něhož imigrovalo více lidí během let 2005 až 2007, a dále okres Opava, u kterého v letech 2008 a 2010 docházelo k přírůstku obyvatel až o 300. V dalších letech se jejich počet snižoval a od roku 2013 začali převažovat vystěhovalí nad přistěhovalými. O tři roky později se dokonce situace změnila a nově se vystěhovalo z Opavska o 47 obyvatel více než z okresu Nový Jičín. U okresu Frýdek – Místek se již od roku 2000 jako u jediného objevuje trend přírůstku obyvatel. Nejvyšší hodnoty dosáhl v roce 2011, a to 686 obyvatel. Rozdíl mezi okresem Karviná, který dosahoval nejvyššího počtu vystěhovalých v tomto roce tak činil 2 260 osob.

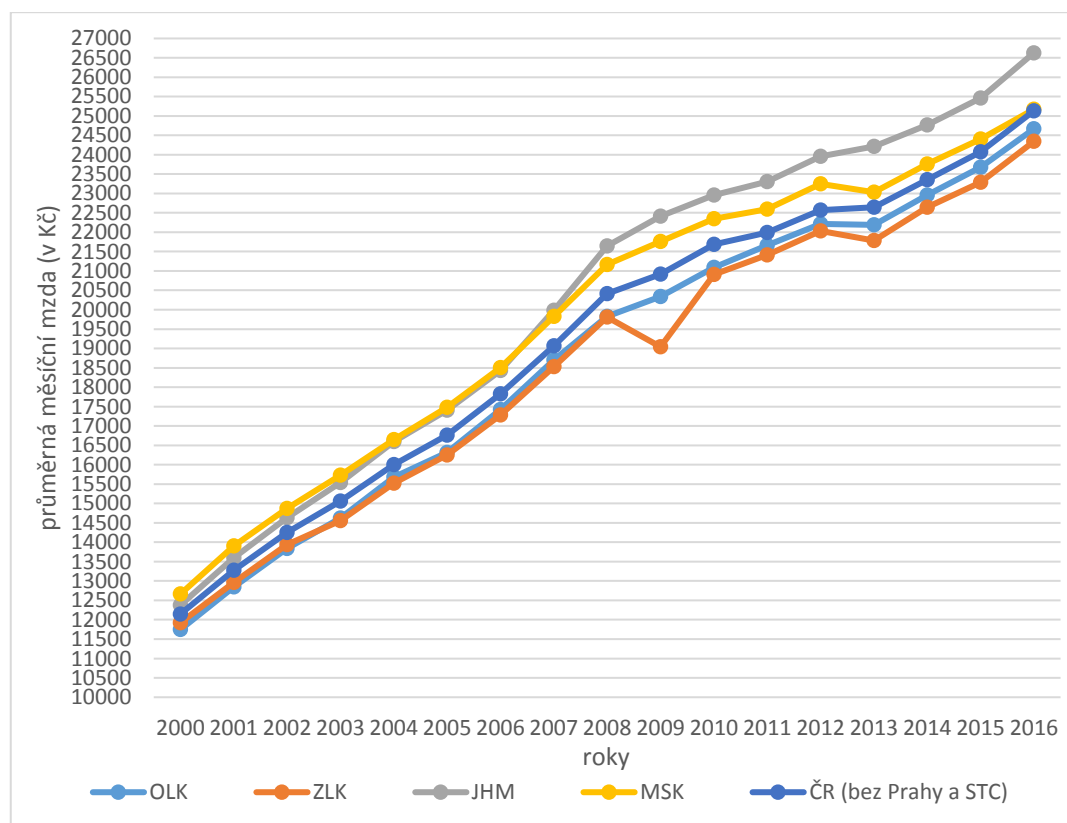
4.2 Průměrná mzda

Největším důvodem, proč se lidé stěhují z Ostravy a celého Moravskoslezského kraje jsou nízké mzdy. Zatímco v roce 2016 byla průměrná měsíční mzda České republiky 27 589 Kč, v Moravskoslezském kraji dosahovala pouze 25 171 Kč. Méně než tento průměrný měsíční plat má v MSK 60% zaměstnanců (ČSÚ, 2017a).

Na obr. č. 4.2 je patrný rozdíl mezi křivkou průměrné měsíční mzdy v Moravskoslezském kraji a křivkami průměrné měsíční mzdy Olomouckého, Zlínského a Jihomoravského kraje. Kraje Olomoucký a Zlínský byly vybrány, jelikož sousedí s MSK a Jihomoravský z důvodu, že dosahuje nejvyšších hodnot průměrné mzdy hned po Praze a Středočeském kraji. Jak lze vidět, do roku 2007 se mzdy zvyšovaly o tisíce korun ročně. V roce 2008 došlo k zrychlení růstu průměrné mzdy u JHM a o něco méně u MSK. Zatím co ale JHM tento nárůst udržel a roste až dodnes, u MSK došlo v roce 2013 k poklesu o 211 Kč. V posledním zkoumaném roce průměrná mzda MSK činila 25 171 Kč, v JHM to bylo o 1 458 Kč více.

Po celé období ve všech vybraných krajích až na rok 2013 docházelo k nárůstu průměrné měsíční mzdy (kromě JHM). Zajímavý je ovšem pokles v roce 2009 u Zlínského kraje o 768 Kč, u něhož ale není vysvětlení, proč k němu došlo.

Obr. č. 4.2 Srovnání průměrné měsíční mzdy Moravskoslezského, Olomouckého, Zlínského a Jihomoravského kraje za roky 2000 – 2016 v Kč

Pozn.: údaje jsou na přepočtené počty zaměstnanců; OLK = Olomoucký kraj,

ZLK = Zlínský kraj, JHM = Jihomoravský kraj, MSK = Moravskoslezský kraj,

STC = Středočeský kraj

Zdroj: ČSÚ (2017a), vlastní zpracování

Mimo to lze na obrázku také vidět, křivku celorepublikové průměrné měsíční mzdy, která ale nezahrnuje údaje za Prahu a Středočeský kraj, jelikož je v těchto oblastech průměrná mzda znatelně vyšší a proto může docházet ke zkreslení výsledků. Při porovnání s průměrem, který činí 24 077 Kč, je patrné, že je v tomto případě Moravskoslezský kraj společně s Jihomoravským nad průměrem České republiky.

V příloze č. 2 jsou zaznamenány údaje za veškeré kraje v letech 2000 až 2016. Vyplývá z nich, že u všech krajů, kromě Středočeského se projevila hospodářská krize poklesem mezd v roce 2013. V roce 2016 nejvyšších hodnot průměrné měsíční mzdy dosahovalo hlavní město Praha, a to 35 187 Kč. Za ní se s 27 730 Kč usadil Středočeský kraj a pomyslnou třetí příčku s 26 629 Kč obsadil kraj Jihomoravský. Moravskoslezský kraj dosáhl až na 7. příčku, přitom v roce 2010 byl na 5. a v roce 2000 na 3.

Ze Sčítání lidu prováděným ČSÚ v roce 2011, vyplývá, že se v roce 2010 Ostrava - město dostala v žebříčku krajských měst s nejvyššími průměrnými mzdami až na 6. pozici. Mimo dvě největší města republiky ji přeskočila i Plzeň – město, Liberec a Pardubice (ČSÚ, 2013).

Rozdíl mezi platy u nízko kvalifikovaných lidí a u osob pobírajících sociální dávky je velmi malý a demotivuje k hledání zaměstnání. Tato nízká motivace hledat si zaměstnání se projevuje u významné části obyvatel Ostravska. Tato komunita se díky nízkým mzdám potýká s nízkou koupěschopností a tím pádem i životní úrovní (MMR, 2014).

4.3 Vysokoškolské zázemí

V Ostravském okrese v současnosti působí 3 vysoké školy Vysoká škola báňská – Technická univerzita Ostrava, Ostravská univerzita a Vysoká škola podnikání a práva. V rámci Moravskoslezského kraje dochází k rozšíření ještě o jednu školu a to o Slezskou univerzitu v Opavě. Vysoká škola podnikání a práva je soukromou školou, ostatní jsou veřejné. Studenti tak mají možnost výběru studia na 15 fakultách na území ostravského okresu.

Dle statistik MŠMT (2017), studovalo na území Ostravy K 31. 12. 2016 celkem 20 584 vysokoškoláku s českým státním občanstvím, z toho 568 na soukromé škole.

Bakalářské studium navštěvovalo 12 490 osob na veřejných školách, magisterské 6 767 a doktorské 1 391. Oproti předchozímu roku došlo k poklesu o 2 328 osob. Bylo to zapříčiněno snížením počtu studentů o necelé dva tisíce u bakalářské formy studia.

Ve srovnání s rokem 2008, zde na veřejných vysokých školách studovalo o 8 tisíc osob méně, na soukromých o necelý tisíc. Naposledy necelých 20 tisíc studentů v ostravském okrese studovalo na konci roku 2002, odkdy se začal zvyšovat význam a zájem o vysokoškolské studium (MŠMT, 2017). Trendem je zde tedy, že každým rokem studuje vysokou školu v Ostravě méně lidí. Není to ovšem zapříčiněno tím, že by se snižoval zájem o tento typ studia. Úbytek je způsoben především demografickým vývojem, tedy jak již bylo řečeno, poklesem obyvatelstva ve věku 19 let. V důsledku tohoto pak podíl studentů vysokých škol v tomto věku roste.

Z analýzy, jež se zabývala šancí na dostudování českých vysokých škol, vyplývá, že šanci na vystudování na VŠB - TUO v období 2010 - 2015 mělo 55,4 % studentů. V bakalářské formě studia to bylo 45,9%, v magisterské 78,1% a v doktorské 36,4%. Z jednotlivých fakult měli nejvyšší šanci (63,3%) studenti Ekonomické fakulty, a hned za ní s 61,8 % studenti Hornicko - geologické fakulty. Naopak nejmenší šance na dostudování v těchto letech se týkala studentů fakulty stavební (44,3%). Data byla vypočítána na základě poměru zapsaných studentů na počet absolventů v odpovídajícím roce (Česko v datech, 2016).

Ostravská univerzita měla v letech 2010 až 2015 šanci na dostudování vyšší, a to 60,7%. Může to být zapříčiněno, tím, že se orientuje převážně na humanitární a společenské vědy, kdežto VŠB-TUO na technické obory, o které už není takový zájem, jako býval kdysi. Zde nejvyšší šanci na dostudování měli na Fakultě umění a Fakultě sociálních studií (obě 87%) (Česko v datech, 2016). U Vysoké školy podnikání a práva, se tyto údaje nedaly zjistit, jelikož má po republice více lokalit svého působení.

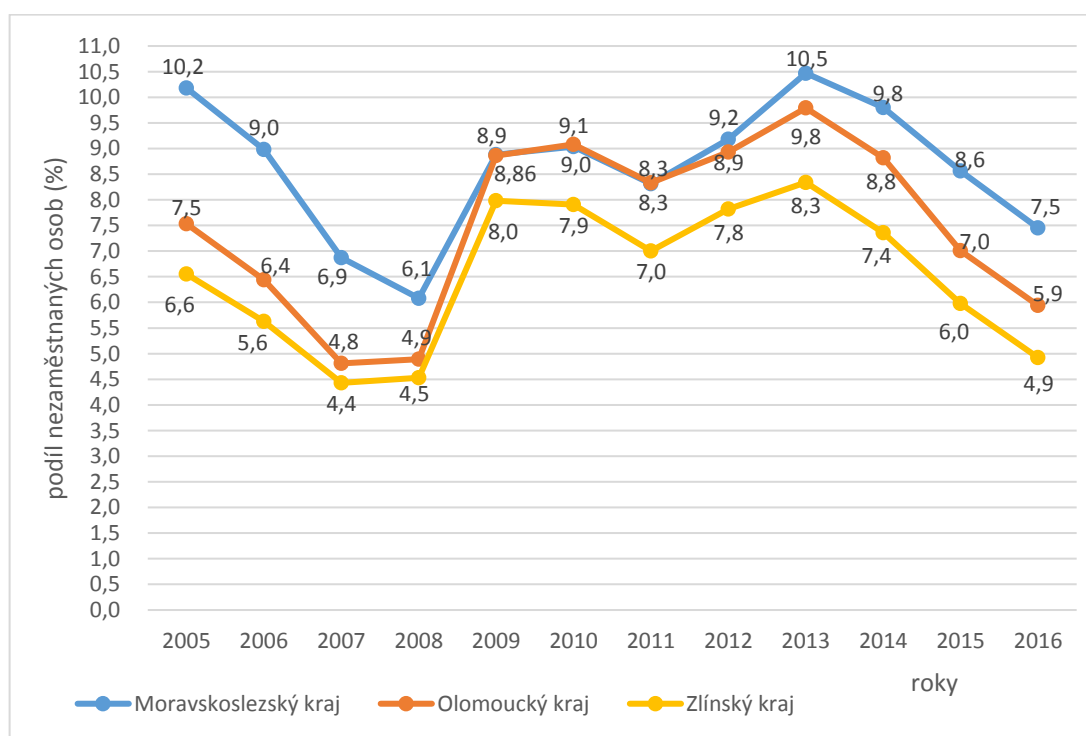
4.4 Nezaměstnanost v Moravskoslezském kraji

Další příčinou migrace je vysoká nezaměstnanost v okrese a vůbec v celém Moravskoslezském kraji. Kraj v této problematice zaujímá druhých nevyšších hodnot ze všech krajů. A tak se lidé stěhují za lepšími pracovními možnostmi a hlavně vyššími výdělky. Většinou se jedná o mladé lidi, osoby bez závazků, pro které přestěhování se

není problém. Hůře na tom je jen Ústecký kraj, který se již od roku 2005 potýká s nejvyšší nezaměstnaností v republice. V roce 2016 zde byl podíl nezaměstnaných osob vyšší o 0,3 p. b. než v MSK (ČSÚ, 2016b).

Obr. č. 4.3 ukazuje, jaká byla odlišnost v podílu nezaměstnaných osob v letech 2005 až 2016 v Moravskoslezském kraji a krajích s ním sousedících. Jak již bylo zmíněno, MSK dosahoval po většinu období nejvyšších hodnot. Výjimkou byly roky 2010 a 2011, které ovlivnila ekonomická krize. V těchto letech podíl nezaměstnaných v Olomouckém kraji sice přesáhl úroveň MSK, ale jen nepatrně, o 0,1 p. b. Z vybraných krajů naopak nejnižších hodnot za celé sledované období dosahoval Zlínský kraj, který obsadil na závěr roku 2016 7. příčku pomyslného žebříčku krajů. V posledních letech se rozdíly mezi vybranými kraji ustálily a pohybují se v rozmezí 1 – 1,6 p. b.

Obr. č. 4.3 Podíl nezaměstnaných osob v Moravskoslezském, Olomouckém a Zlínském kraji v letech 2005 – 2016

Zdroj: ČSÚ (2016b), vlastní zpracování

4.4.1 Vývoj v okresech Karviná, Frýdek – Místek a Bruntál

K porovnání vývoje počtu obyvatel a nezaměstnanosti v ostatních okresech Moravskoslezského kraje byly vybrány tři obce, které jsou stavem svého obyvatelstva k sobě blízko. Za okres Karviná byly vybrány Petrovice u Karviné, za okres Frýdek – Místek Frýdlant nad Ostravicí a jako poslední, za okres Bruntál to bylo Vrbno pod Pradědem.

Tab. č. 4.1 Vybrané ukazatele Frýdlantu nad Ostravicí, Petrovic u Karviné a Vrbna pod Pradědem v letech 2012 - 2016

	Frýdlant nad Ostravicí			Petrovice u Karviné			Vrbno pod Pradědem		
	počet obyvatel	evidovaní uchazeči	podíl nezaměstnaných	počet obyvatel	evidovaní uchazeči	podíl nezaměstnaných	počet obyvatel	evidovaní uchazeči	podíl nezaměstnaných
2012	9 753	-	-	5 259	-	-	5 570	-	-
2013	9 808	-	-	5 355	-	-	5 521	-	-
2014	9 773	389	5,96	5 344	295	7,55	5 502	488	10,27
2015	9 874	339	5,22	5 334	248	6,31	5 391	370	10,17
2016	9 910	325	5,04	5 333	240	6,04	5 273	316	9,13

Pozn. Údaje značené – nebyly nalezeny.

Zdroj: ČSÚ, (2017a), vlastní zpracování

Z tab. č. 4.1 vyplývá, že zatím co počet obyvatel Frýdlantu nad Ostravicí rok od roku roste (mimo rok 2013, kdy docházelo ke změnám díky ekonomické krizi u všech hodnot), u dvou zbylých obcí je tomu naopak. U Petrovic ale došlo k poklesu obyvatel v průměru jen o 10, u Vrbna pod Pradědem to bylo v průměru o 100 obyvatel. Co se týče evidovaných uchazečů o zaměstnání, ve všech třech obcích došlo k jejich snížení.

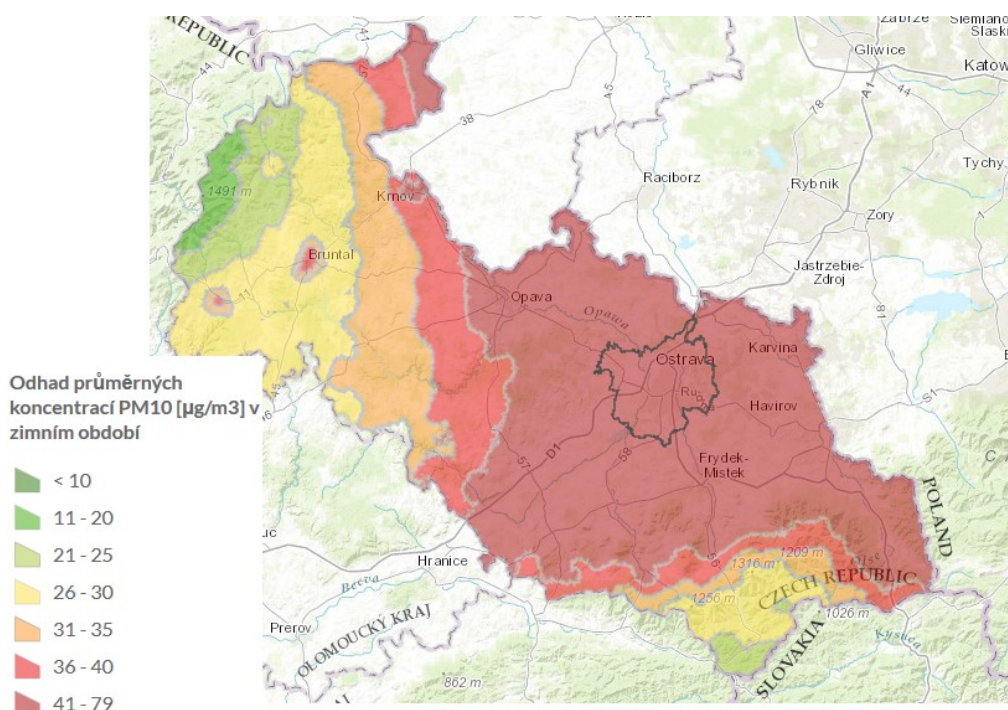
Hodnota celkového obyvatelstva v roce 2015 žijící ve Frýdlantu nad Ostravicí se zvýšila na 9 874. Naopak počet nezaměstnaných poklesl. Znamená to tedy, že lidé se zde sice přestěhovali, ale stále dojíždějí za prací do jiného města. Anebo je možné, že vznikla nová pracovní místa, která uchazeči zaplnili. Podíl nezaměstnanosti taktéž u všech obcí

klesá, bez ohledu na to, zda jejich obyvatelstvo narůstá či ne. Nejvyššího podílu nezaměstnanosti z uvedených obcí dosahuje Vrbno pod Pradědem.

4.5 Znečištění

Jak již bylo zmiňováno na začátku předchozí kapitoly, značnou roli při stěhování obyvatel hraje životní prostředí. V rámci Ostravy – města, které má velký problém se smogem se lidé často vystěhovávají do menších, vzdálenějších vesnic v okrese anebo do podhůří Beskyd či Jeseníků, kde je ovzduší čistší. To znázorňují následující dvě mapky za rok 2013. Obr. č. 4.4 zobrazuje odhad průměrných koncentrací PM10 [$\mu\text{g}/\text{m}^3$], což je polévatý prach o velikosti 10 mikrometrů, v celém Moravskoslezském kraji během topné sezony a obr. č. 4.5 potom vyobrazuje to samé, ovšem v letní sezoně (Čisté nebe, 2010).

Obr. č. 4.4 Odhad průměrných koncentrací PM10 [$\mu\text{g}/\text{m}^3$] v zimním období

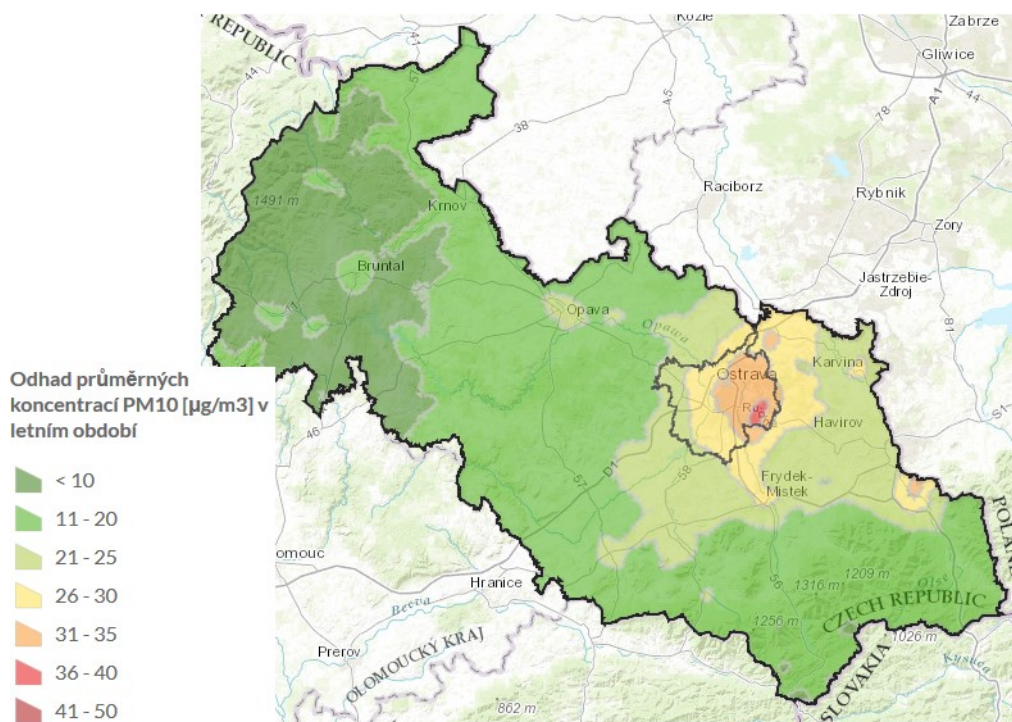
Pozn.: Mapa vychází z emisních dat roku 2013.

Zdroj: Informační monitorovací systém průmyslového znečištění v Moravskoslezském kraji (2013)

Jak lze vidět, i během netopné sezony má Ostrava – město problém s polévatým prachem. Nejhuře je jím postižena jihovýchodní část v okolí Vratimova, Radvanic

a Bartovic, jelikož je zde centrum těžkého průmyslu. V některých oblastech hodnota polétavého prachu dosahuje až $85\mu\text{g}/\text{m}^3$, přitom imisní limit na kalendářní rok činí $40\mu\text{g}/\text{m}^3$ (Čisté nebe, 2010). V ostatních částech Ostravy – města vytváří nejvíce látek doprava. I přesto, že se město snaží ulevit znečištěnému ovzduší a v rámci veřejné dopravy vysílá na cesty jen dopravní prostředky, které jezdí na zemní plyn či elektřinu, a průmyslové podniky jsou svázány různými směrnici, aby docházelo k redukci znečištění, stále jsou emise základních látek do ovzduší značné.

Obr. č. 4.5 Odhad průměrných koncentrací PM10 [$\mu\text{g}/\text{m}^3$] v letním období

Pozn.: Mapa vychází z emisních dat roku 2013.

Zdroj: Informační monitorovací systém průmyslového znečištění v Moravskoslezském kraji (2013)

V rámci obou období dosahuje nejlepších hodnot Bruntálsko. Každým rokem ovšem okresu ubývají obyvatelé, jelikož je zde menší míra osídlení, méně měst a významných center, takže obyvatelům nezbývá než dojíždět do práce jinam a nakonec se odstěhují.

To, že se v této problematice kraj pohybuje na posledních příčkách pomyslného žebříčku, může být důvodem, proč se kvalifikované pracovní síly rozhodnou přestěhovat jinde. Pozitivem ale je postupné snižování znečištění a přibližování se republikovému průměru.

5 Závěr

Jak již bylo v tomto textu několikrát konstatováno, okres Ostrava – město a vůbec celý Moravskoslezský kraj, má problém s úbytkem svých obyvatel. To bylo dokázáno hned na začátku třetí kapitoly, jež se zabývala demografickým vývojem okresu. Na konci roku 2016 zde mělo trvalý pobyt 323 464 osob. Celkově za posledních šestnáct let ostravský region přišel o necelých 20 tisíc obyvatel. Bylo to zapříčiněno přirozeným úbytkem, jelikož se zde rodí méně dětí, než v počátečních sledovaných letech, ale také stále se zvyšujícím počtem vystěhovaných osob.

V roce 2016 se z okresu Ostrava - město vystěhovalo 4 819 osob do jiných oblastí republiky a 615 do ciziny. Z celého Moravskoslezského kraje to pak bylo 6 530 obyvatel a 1 390 v rámci mezinárodní migrace. V období 2011 až 2015 došlo u 2,5 tis. obyvatel k přesunu trvalého bydliště z Ostravy - města do hlavního města Prahy. V rámci vnitro krajské migrace bylo zjištěno, že mezi roky 2011 a 2015 se nejvíce obyvatel stěhovalo z okresu Karviná do okresu Ostrava – město. Tento migrační tok se týkal 5,3 tisíc obyvatel.

Cílem této práce bylo zjistit a doložit daty důvody, které vedou tyto osoby k migraci.

Na základě poznatků bylo zjištěno, že z okresu Ostrava – město se vystěhovávají dva typy obyvatel a každý z jiného důvodu. V první řadě jsou to mladí lidé, jež studovali v jiné oblasti republiky, kde si vytvořili svůj okruh přátel a sociální či pracovní zázemí, a tak začnou po absolvování natrvalo žít tam. Nejčastěji v tomto případě docházelo k stěhování do Prahy, a to u 24% a dále do Středočeského kraje. Druhým typem jsou vysokoškolsky vzdělaní lidé mezi 35 a 50 lety, jež se stěhují do zahraničí s vidinou lepšího uplatnění svých zkušeností a dosažení vyššího ohodnocení.

V rámci struktury migrantů bylo zjištěno, že se do roku 2011 přistěhovávalo více žen než mužů, pak se ale tento trend obrátil. U vystěhovaných tomu tak bylo do roku 2007. V dalších letech docházelo k vyrovnání počtu emigrantů a emigrantek a v posledních třech letech už převyšují ženy nad muži.

Práce se zabývá i analýzou průměrné měsíční mzdy, mezi kraji České republiky. Tato mzda v roce 2016 činila 27 589 Kč. V rámci porovnávání došlo k vypuštění údajů za hlavní město Prahu a Středočeský kraj, z důvodu vyšších mezd oproti ostatním krajům

o dva a více tisíc. Z těchto dat poté vyplynulo, že průměrná měsíční mzda České republiky činí 25 133 Kč. Moravskoslezský kraj se tak v roce 2016 se svými 25 171 Kč dostal nad průměrnou celostátní hodnotu a obsadil v rámci pořadí nejvyšších mezd 5. příčku.

Další příčina odlivu kvalitní pracovní síly se týká vysoké nezaměstnanosti v kraji, která je hned po Ústeckém kraji, jehož podíl nezaměstnaných osob v roce 2016 dosahoval 7,8 %, druhá nejvyšší v republice. V roce 2016 podíl nezaměstnaných činil 7,5 %. V porovnání s Olomouckým krajem byl o 1,6 p. b. vyšší, oproti Zlínskému kraji dokonce o 2,6 p. b. Podíl nezaměstnaných v okrese Ostrava – město potom činil 9,7 %, což je o 4,5 p. b. více, než je celkový průměr České republiky bez údajů za Prahu. Za celé sledované období došlo v ostravském regionu k velkým výkyvům u podílu nezaměstnaných, jelikož v počátečním roce 2005 dosahoval 11,5% o tři roky později se snížil o téměř polovinu, ale v důsledku hospodářské krize v roce 2014 došlo k nárůstu opět na 11,4 %.

Nejvyššího počtu evidovaných uchazečů o zaměstnání dosahoval rok 2003, a to 29 470 osob, z čehož 7,6 % zaujímalí čerství absolventi. O třináct let později bylo evidováno 20 496 uchazečů a počet volných pracovních míst činil 4 389, což znamenalo, že na jedno připadali 4 uchazeči. Za celé období, s výjimkou roku 2008 počet uchazečů o zaměstnání rostl. Otázkou zůstává, proč je tomu tak, když za poslední roky dochází k nárůstu volných míst, který je ovšem podmíněn slabším poklesem počtu zaměstnavatelů. V roce 2008 v ostravském okrese působilo 811 zaměstnavatelů (se stavem 26 a více zaměstnanců) a v závěru roku 2015 celkem 742, jež poskytovali práci 98 tisícům osob. Problémem jsou ovšem rozdílné struktury volných míst a evidovaných uchazečů o zaměstnání. Například vysokoškolských uchazečů v roce 2016 bylo 1 227, ale volných míst jen 225 a středoškolsky vzdělaných osob s maturitou 3 066 a míst 618. Nejlepší situace v počtu volných míst byla s požadavkem na střední odborné vzdělání, ale i tak připadali na jedno volné místo 4 uchazeči.

Jak již bylo zmíněno, v rámci Moravskoslezského kraje o obyvatele nepřichází jen Ostrava – město, ale i Karvinsko, naopak Frýdecko - Místecku a Opavsku počet obyvatel vzrůstá. Velkou roli v tomto případě hraje životní prostředí, jelikož první dva zmiňované okresy patří mezi nejznečištěnější, a u následujících je tomu naopak.

Tato práce dokázala, že všechny problematiky, které se jeví jako důvody odlivu osob, mají při migraci značný význam. A to ať už se jedná o výši mzdy, šanci nalezení práce, nezaměstnanost, pracovní podmínky, počet volných míst nebo životní ovzduší a podmínky. V rámci vývoje trhu v jednotlivých oblastech je na grafech patrné, jaký vliv na něj měla celosvětová hospodářská krize. Ve většině sledovaných oblastí docházelo k pomalému snižování hodnot, které se ale v jejím důsledku rapidně navýšily a v posledních letech dochází opět k jejich poklesu. Jedná se například o podíl nezaměstnaných osob, počet uchazečů o zaměstnání, vystěhovalých a přistěhovalých a naopak o pokles volných pracovních míst v důsledku krize.

Seznam použité literatury

Knihy:

BANSAK, Cynthia, Nicole B. SIMPSON a Madeline ZAVODNY. 2015. *The economics of immigration*. London: Routledge, Taylor & Francis Group. ISBN 978-0-415-74705-9.

BARŠOVÁ, Andrea a Pavel BARŠA. 2005. *Přistěhovalectví a liberální stát. Imigrační a integrační politiky v USA, západní Evropě a Česku*. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 308 s. ISBN 80-210-3875-6.

BROŽOVÁ, Dagmar. 2012. *Kapitoly z ekonomie trhů práce*. Praha: Oeconomica, 288 s. ISBN 978-80-245-1880-0.

DRBOHLAV, Dušan a Zdeněk UHEREK. 2007. *Reflexe migračních teorií*. Geografie – Sborník České geografické společnosti [online]. [2017-01-10]. Dostupné také z: www.natur.cuni.cz/ksgrrsek/illegal/clanky/Uherek-Teorie.pdf

GERŠLOVÁ, Jana a Milan SEKANINA. 2002. *Teze k přednáškám předmětu Dějiny národního hospodářství*. Ostrava: VŠB - Technická univerzita Ostrava, ISBN 80-248-0203-1.

GOTTVALD, Jaromír. 2005. *Czech Labour Market Flows from 1993 to 2003*. Institut ekonomických studií. ISSN 0015-1920.

HENIG, David. 2007. *Migrace*. Centrum aplikované antropologie a terénního výzkumu, Katedra antropologických a historických věd FF ZČU. [online]. [cit. 2017-01-10]. 11 s. Dostupné také z: <http://www.antropologie.org/cs/publikace/prehledove-studie/migrace>

HOLMAN, Robert. 2007. *Mikroekonomie: středně pokročilý kurz*. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 592 s. ISBN 978-80-7179-862-0.

HRUŠKA-TVRDÝ, Lubor a kol. 2012. *Studie sídelní struktury Moravskoslezského kraje*. PROCES – Centrum pro rozvoj obcí a regionů, s.r.o.. [online]. [cit. 2017-01-12]. Dostupné také z: http://www.msk.cz/cz/uzemni_planovani/studie-sidelni-struktury-moravskoslezskeho-kraje-2012-60381/

JUREČKA, Václav a kol. 2013a. *Makroekonomie*. 2. vyd. Praha: Grada Publishing, 342 s. ISBN 978-80-247-4386-8.

JUREČKA, Václav a kol. 2013b. *Mikroekonomie*. 2. vyd. Praha: Grada Publishing, 366 s. ISBN 978-80-247-4385-1.

KACZOR, Pavel. 2013. *Trh práce, pracovní migrace a politika zaměstnanosti ČR po roce 2011*. Praha: Oeconomica, ISBN 978-80-245-1930-2.

KLIKOVÁ, Christiana a Igor KOTLÁN. 2012. *Hospodářská politika*. 3. vyd. Ostrava: Institut vzdělávání Sokrates, 293 s. ISBN 80-86572-76-5.

PALÁT, Milan. 2013. *Ekonomické aspekty mezinárodní migrace: teorie a praxe v Evropské unii*. Ostrava: Key Publishing, 92 s. ISBN 978-80-7418-161-0.

PALÍŠKOVÁ, Marcela. 2014. *Trh práce v Evropské unii: historický vývoj, aktuální trendy a perspektivy*. Praha: C.H. Beck, 203 s. ISBN 978-80-7400-270-0.

RABUŠIC, Ladislav a Aleš BURJANEK. 2003. *Imigrace a imigrační politika jako prvek řešení české demografické situace?*. Brno: VÚPSV. 58 s. ISBN 80-239-2257-2.

ŠILHÁNKOVÁ, Vladimíra. 2007. *Teoretické přístupy k regionálnímu rozvoji*. Pardubice: Univerzita Pardubice, ISBN 978-80-7395-019-4.

ŠIMEK, Milan. 2007. *Ekonomie trhu práce A*. Ostrava: VŠB - Technická univerzita Ostrava, Ekonomická fakulta, 171 s. ISBN 978-80-248-1416-2.

TVRDÝ, Lubor. 2007. *Trh práce a vzdělanost v regionálním kontextu*. 1. vyd. Ostrava: Vysoká škola báňská - Technická univerzita Ostrava, 221 s. ISBN 978-80-248-1665-4.

VÁCLAVÍKOVÁ, A., H. KOLIBOVÁ a A. KUBICOVÁ. 2009. *Problematika trhu práce a politiky zaměstnanosti*. Opava: Optys, 2009. 149 s. ISBN 978-80-85819-76-2.

Elektronické zdroje:

CZECH.CZ. 2017. *Moravskoslezský kraj*. [online]. [cit. 2017-02-26]. Dostupné z: <http://www.czech.cz/cz/Turistika/Kam-jit,-co-navstivit/Zajimava-mista/Moravskoslezsky-kraj>

ČESKO V DATECH. 2016. *Vysoké školy v Česku – cesta do hlubin studákových dat*. [online]. [cit. 2017-04-15]. Dostupné z: <http://www.ceskovdatech.cz/clanek/34-vysoke-skoly-v-cesku-cesta-do-hlubin-studakovych-dat/#article-content>

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. 2010. *Demografická ročenka okresů – 2000 - 2009*. [online]. [cit. 2017-02-09]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/1-4034-10--130>

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. 2013. *Sčítání lidu, domů a bytů 2011*. [online]. [cit. 2017-04-17]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/scitani-lidu-domu-a-bytu-2011>

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. 2015. *Moravskoslezskému Kraji ubývá obyvatel*. [online]. [cit. 2017-04-18]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/xt/moravskoslezskemu-kraji-ubyva-obyvatel>

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. 2016a. *Demografická ročenka okresů – 2006 až 2015*. [online]. [cit. 2017-02-09]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/moravskoslezsky-kraj-x51nwr418v>

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. 2016b. *Podíl nezaměstnaných osob v České republice podle krajů*. [online]. [cit. 2017-04-15]. Dostupné z: https://www.czso.cz/documents/10180/32955062/32018116_0508.pdf/bb3f9f3b-1980-486a-8fdf-46bcf73b48e8?version=1.2

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. 2017. *Charakteristika okresu Ostrava - město*. [online]. [cit. 2017-03-09]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/xt/charakteristika_okresu_ostrava_mesto

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. 2017a. *Veřejná databáze*. [online]. [cit. 2017-03-20]. Dostupné z: <https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=home>

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. 2017b. *Lidé se stěhují hlavně v rámci stejného okresu*. [online]. [cit. 2017-04-18]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/lide-se-stehuji-hlavne-v-ramci-stejneho-okresu>

ČISTÉ NEBE. 2010. *Polétavý prach PM₁₀, PM_{2,5}, PM_{1,0}*. [online]. [cit. 2017-04-01]. Dostupné z: <http://www.cistenebe.cz/stav-ovzdusi-na-ostravsku/slovnicek-pojmu/13-poletavy-prach-pm10-pm25-pm10>

INFORMAČNÍ MONITOROVACÍ SYSTÉM PRŮMYSLOVÉHO ZNEČIŠTĚNÍ V MORAVSKOSLEZSKÉM KRAJI. 2013. *Mapový server*. [online]. [cit. 2017-04-01]. Dostupné z: <http://www.ims-msk.cz/mapovy-server>

JENERÁLOVÁ, Ivana. 2017. *Moravskoslezský kraj*. [online]. [cit. 2017-02-26]. Dostupné z: <http://www.czech.cz/cz/Turistika/Kam-jit,-co-navstivit/Zajimava-mista/Moravskoslezsky-kraj>

MMR. 2014. *Vstupní analýza Strategického rámce hospodářské restrukturalizace Ústeckého, Moravskoslezského a Karlovarského kraje*. [online]. [cit. 2017-04-25]. Dostupné z: www.restartregionu.cz/content/uploads/2016/10/39509_ma_ST-RES_priloha1.pdf

MPSV. 2015. *Statistická ročenka trhu práce v České republice 2014*. [online]. © Ministerstvo práce a sociálních věcí – Odbor trhu práce [cit. 2017-04-04]. ISBN: 978-80-7421-093-8. Dostupné z: https://portal.mpsv.cz/sz/stat/stro/mpsv_rocenka_2014.pdf

MSK. 2015. *Dlouhodobý záměr vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy Moravskoslezského kraje 2016*. [online]. [cit. 2017-04-20]. Dostupné z: <http://www.msk.cz/cz/skolstvi/dlouhodobbe-zamery-40555/>

MŠMT. 2017. *Souhrn VŠ - studenti podle zřizovatele a místa výuky. Výkonové ukazatele*. [online]. [cit. 2017-04-15]. Odbor analyticko-statistický. Dostupné z: http://dsia.uiv.cz/vystupy/vu_vs_f1.htm

REGIONÁLNÍ INFORMAČNÍ SERVIS. 2016. *Ministerstvo pro místní rozvoj*. [online]. [cit. 2017-03-02]. Dostupné z: <http://www.risy.cz/cs/krajske-ris/moravskoslezsky-kraj/okresy/>

ÚŘAD PRÁCE ČR. 2003. *ANALÝZA stavu a vývoje trhu práce v okrese Ostrava v roce 2002 a předpokládaný vývoj v roce 2003*. [online]. Integrovaný portál MPSV. [cit. 2017-04-13]. Dostupné z: <https://portal.mpsv.cz/upcr/kp/msk/kop/ostrava/analyzy/an1202.pdf>

ÚŘAD PRÁCE ČR. 2004. *ANALÝZA stavu a vývoje trhu práce v okrese Ostrava v roce 2003 a předpokládaný vývoj v roce 2004*. [online]. Integrovaný portál MPSV. [cit. 2017-04-13]. Dostupné z: <https://portal.mpsv.cz/upcr/kp/msk/kop/ostrava/analyzy/an1203.pdf>

ÚŘAD PRÁCE ČR. 2006. *ANALÝZA stavu a vývoje trhu práce v okrese Ostrava v roce 2005 a předpokládaný vývoj v roce 2006*. [online]. Integrovaný portál MPSV. [cit. 2017-04-13]. Dostupné z: <https://portal.mpsv.cz/upcr/kp/msk/kop/ostrava/analyzy/an1205.pdf>

ÚŘAD PRÁCE ČR. 2008. *ANALÝZA stavu a vývoje trhu práce v okrese Ostrava v roce 2007 a předpokládaný vývoj v roce 2008*. [online]. Integrovaný portál MPSV. [cit. 2017-04-13]. Dostupné z: <https://portal.mpsv.cz/upcr/kp/msk/kop/ostrava/analyzy/an1207.pdf>

ÚŘAD PRÁCE ČR. 2010. *ANALÝZA stavu a vývoje trhu práce v okrese Ostrava v roce 2009 a předpokládaný vývoj v roce 2010*. [online]. Integrovaný portál MPSV. [cit. 2017-04-13]. Dostupné z: https://portal.mpsv.cz/upcr/kp/msk/kop/ostrava/analyzy/otokres1209_internet.pdf

ÚŘAD PRÁCE ČR. 2011. *ANALÝZA stavu a vývoje trhu práce v okrese Ostrava v roce 2010 a předpokládaný vývoj v roce 2011*. [online]. Integrovaný portál MPSV. [cit. 2017-04-13]. Dostupné z: https://portal.mpsv.cz/upcr/kp/msk/kop/ostrava/analyzy/otokres1210_na_internet.pdf

ÚŘAD PRÁCE ČR. 2013. *ANALÝZA stavu a vývoje trhu práce v okrese Ostrava v roce 2012 a předpokládaný vývoj v roce 2013*. [online]. Integrovaný portál MPSV. [cit. 2017-04-13]. Dostupné z: <https://portal.mpsv.cz/upcr/kp/msk/kop/ostrava/analyzy/2012.pdf>

ÚŘAD PRÁCE ČR. 2015. *ANALÝZA stavu a vývoje trhu práce v okrese Ostrava v roce 2014 a předpokládaný vývoj v roce 2015*. [online]. Integrovaný portál MPSV. [cit. 2017-04-13]. Dostupné z: <https://portal.mpsv.cz/upcr/kp/msk/kop/ostrava/analyzy/2014.pdf>

ÚŘAD PRÁCE ČR. 2016. *ANALÝZA stavu a vývoje trhu práce v okrese Ostrava v roce 2015 a předpokládaný vývoj v roce 2016*. [online]. Integrovaný portál MPSV. [cit. 2017-04-13]. Dostupné z: <https://portal.mpsv.cz/upcr/kp/msk/kop/ostrava/analyzy/2015.pdf>

Obrázky

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. 2015. *Okresy*. [online]. [cit. 2017-02-09]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/xt/okresy>

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. 2016. *Mapy a kartogramy*. Administrativní rozdělení okresů k 1. 1. 2016. [online]. [cit. 2017-02-11]. Dostupné z: https://www.czso.cz/documents/11288/17893522/ostrava-mesto_2016.png

Seznam zkratek

ČR - Česká republika

ČSÚ – Český statistický úřad

JHM – Jihomoravský kraj

MMR – Ministerstvo pro místní rozvoj

MPSV - Ministerstvo práce a sociálních věcí

MSK – Moravskoslezský kraj

OLK – Olomoucký kraj

UoZ – Uchazeči o zaměstnání

ÚP ČR – Úřad práce České republiky

VPM – volná pracovní místa

VŠB - TUO – Vysoká škola báňská - Technická univerzita Ostrava

Seznam příloh

Příloha č. 1	Počet evidovaných uchazečů o zaměstnání a hlášených volných pracovních míst podle požadavků na vzdělání v okrese Ostrava – město v letech 2001 - 2016
Příloha č. 2	Průměrná hrubá měsíční mzda ve všech krajích České republiky za období 2000 - 2016

Prohlášení o využití výsledků diplomové (bakalářské) práce

Prohlašuji, že

- jsem byla seznámena s tím, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. – autorský zákon, zejména § 35 – užití díla v rámci občanských a náboženských obřadů, v rámci školních představení a užití díla školního a § 60 – školní dílo;
- beru na vědomí, že Vysoká škola báňská – Technická univerzita Ostrava (dále jen VŠB-TUO) má právo nevýdělečně, ke své vnitřní potřebě, bakalářskou práci užít (§ 35 odst. 3);
- souhlasím s tím, že bakalářská práce bude v elektronické podobě archivována v Ústřední knihovně VŠB-TUO a jeden výtisk bude uložen u vedoucího bakalářské práce. Souhlasím s tím, že bibliografické údaje o bakalářské práci budou zveřejněny v informačním systému VŠB-TUO;
- bylo sjednáno, že s VŠB-TUO, v případě zájmu z její strany, uzavřu licenční smlouvu s oprávněním užít dílo v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- bylo sjednáno, že užít své dílo, diplomovou (bakalářskou) práci, nebo poskytnout licenci k jejímu využití mohu jen se souhlasem VŠB-TUO, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly VŠB-TUO na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše).

V Ostravě dne 29.4.2017

Veronika Dubská